

ISSN 2956-1442

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА
ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ

ФАКУЛТЕТ УМЕТНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У
ПРИШТИНИ
ЗВЕЧАН – КОСОВСКА МИТРОВИЦА

ЗБОРНИК РАДОВА

ОДСЕКА ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ

БРОЈ 10
(2025)

ISSN 2956-1442

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ

ФАКУЛТЕТ УМЕТНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ
ЗВЕЧАН – КОСОВСКА МИТРОВИЦА

ЗБОРНИК РАДОВА

ОДСЕКА ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ

БРОЈ 10
(2025)

ACADEMY OF PROFESSIONAL STUDIES SOUTH SERBIA
PRESCHOOL TEACHER TRAINING DEPARTMENT BUJANOVAC

FACULTY OF ARTS OF THE UNIVERSITY OF PRISTINA
ZVEČAN – KOSOVSKA MITROVICA

COLLECTION OF PAPERS

OF THE PRESCHOOL TEACHER TRAINING DEPARTMENT

Number 10
(2025)

ЗБОРНИК РАДОВА бр. 10 (2025)

Одсека – Висока школа за васпитаче Бујановац

Издавач

Академија струковних студија Јужна Србија

Суиздавач

Факултет уметности Универзитета у Приштини
Звечан – Косовска Митровица

За издавача

др Предраг Стаменковић, проф. с. с.

Уредник

др Јасмина Јовић, проф. с. с.

Адреса редакције:

Карађорђево трг бб, 17520 Бујановац
е-mail: zbornikradova@vsov-gbr.edu.rs
тел. 017/850-056

Лектура

др Милорад Филић, проф. с. с.

Преводи

Маја Филиповић, наставник страног језика

Корице

мр Марија Мојовић Филиповић, проф. с. с.

Место издавања:

Лесковац

Штампа:

СВЕН

Место штампе:

Ниш

Тираж

100 примерака

Година штампања:

2026. година

Објављује се једна свеска часописа на годишњем нивоу

ISSN 2956-1442

Уредништво:

др Јасмина Јовић, проф. с. с.
мр Марија Мојовић Филиповић,
проф. с. с.
др Александра Јанковић, проф. с. с.
др Соња Величковић, проф. с. с.
др Милена Богдановић, проф. с. с.
др Тања Николић, проф. с. с.
(Академија струковних студија
Јужна Србија)

ред. проф др Драгана Сарајлић,
ванр. проф. др Петар Илић
(Факултет уметности, Универзитет
у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици)

Olga Artyushkina, Maître de
conférences HDR en linguistique
slave (Sorbonne Université)

др Снежана Гудурић, редовни
професор (Филозофски факултет,
Универзитет у Новом Саду)

др Татјана Трајковић, ванредни
професор (Филозофски факултет у
Нишу, Универзитет у Нишу)

Adamantia Dourouma, PhD Lecturer
(Department of Early Childhood
Education, Aristotle University of
Thessaloniki, Greece)

Alexandra Balandina, Associate
Professor of Ethnomusicology
(Ionian University, Greece)

др Бране Микановић, редовни
професор (Филозофски факултет,
Универзитет у Бањој Луци)

др сц. Емина Бербић Колар,
редовни професор,
др сц. Маја Бруст Немет,
изванредни професор,
др сц. Весна Свалина, изванредни
професор (Факултет за одгојне и
образовне знаности, Свеучилиште
Јосипа Јурја Штросмајера, Осиек)

проф. др сц. Сњежана Доброта,
редовни професор,
доц. др сц. Маријо Крнић
(Филозофски факултет у Сплиту,
Свеучилиште у Сплиту)

Проф. д-р Розалина Попова-
Коскарова (Педагошки факултет
„Св. Климент Охридски“ – Скопје,
Универзитет „Св. Кирил и
Методиј“ – Скопје)

Galina Ivanova Nikolova, Senior
Lecturer PhD (Department of
Preschool Pedagogy, St. Cyril and St.
Methodius University of Veliko
Turnovo, Bulgaria)

Др Радован Радић (Музичка
академија Универзитета у
Источном Сарајеву)

Секретар:

Оливера Станковић, библиотекар
(Академија струковних студија
Јужна Србија)

Садржај

Тања Миросављевић

ТРАДИЦИОНАЛНИ И САВРЕМЕНИ ЛИКОВИ У СРПСКОЈ ДЕЧИЈОЈ
КЊИЖЕВНОСТИ: УПОРЕДНА АНАЛИЗА 11

Јелка Митровић

САМОПРОЦЕНА РОДИТЕЉА О УКЉУЧЕНОСТИ И
ИНФОРМИСАНОСТИ У РАДУ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ:
УЛОГА КОМУНИКАЦИЈЕ И МЕДИЈА 23

**Katerina T. Despot, Vaska M. Sandeva, Vladica S. Nikolovska, Nataša J.
Dejanović Dimitrijević**

THE ROLE OF DESIGN IN CREATING STIMULATING AND
SUPPORTIVE SPACES FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT 37

Ранђел Стошић, Невена Јевтић Трифуновић, Σπύρος Κιουλάνης

Η ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΣΗ 51

Матеја Стошић

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ У ДЕЧЈЕМ РАЗВОЈУ 61

УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА 69

РЕЧ УРЕДНИШТВА

Зборник радова Одсека Висока школа за васпитаче Бујановац јесте часопис чији је циљ унапређење васпитно-образовног рада. Часопис настоји да допринесе што бољој стваралачкој примени теоријских знања и усавршавању вештина и методичке праксе у васпитно-образовном раду објављивањем рецензираних радова. Настао је као резултат напора да се широј друштвеној заједници представе научна достигнућа и сазнања из области друштвено-хуманстичких наука, те наставља да путем тема из наука и научних дисциплина које перципирају васпитно-образовни рад, доприноси на његовом унапређењу и иновирању. *Зборник радова* се објављује једанпут годишње и доноси оригиналне научне радове, прегледне научне радове, стручне и истраживачке радове, приказе, оцене, библиографије и друге актуелне информације из области васпитања и образовања.

Часопис у овом броју наставља сврху претходних бројева, презентује сазнања која из различитих углова доприносе бољем теоријском и пратичном раду, те проширују стваралачке компетенције у васпитно-образовном раду. Сваки аутор својим чланком доприноси проширивању научног сазнања и богаћењу педагошке културе, унапређењу квалитета наставног, односно, педагошког рада, а све у циљу школовања свестраног, самосвесног младог човека, који ће умети да на сваком кораку животног пута препозна истинске вредности и тежити истим, а своје циљеве остваривати у оквиру моралних и естетских граница.

У циљу побољшања квалитета *Зборника радова* као и пружања идеја за бољим и оригиналнијим педагошким радом или мотивацију за нова истраживања, уредништво позива све заинтересоване како уходане истраживаче тако и оне који тек крећу тим путем, као и све студенте мастер и докторских студија, да презентовањем резултата својих истраживања и промишљања, у ауторским или коауторским прилозима, дају свој допринос.

УДК: 821.163.41.09-93

- стручни рад -
Примљен: 21. 12. 2025.
Одобен: 29. 12. 2025.

Тања Милосављевић*
Факултет „Азурна обала“
Ница, Француска

ТРАДИЦИОНАЛНИ И САВРЕМЕНИ ЛИКОВИ У СРПСКОЈ ДЕЧИЈОЈ КЊИЖЕВНОСТИ: УПОРЕДНА АНАЛИЗА

Традиционални јунаци у српској књижевности за децу, посебно они који потичу из народних бајки били су обликовани у складу са јасно дефинисаним моралним категоријама: добро се награђује, зло се кажњава, а главни јунак је носилац храбрости, поштења и истрајности. Међутим, савремена књижевност за децу увела је нове типове јунака – осетљивије, реалније и комплексније личности које се суочавају са проблемима блиским данашњем детету: породичним односима, проблематиком пријатељства, школом, страхом, стидом, хумором и самопоуздањем.

Овај рад има за циљ да прикаже како се лик јунака у српској књижевности за децу развијао од традиционалних до савремених образаца, као и да анализира које вредности се данас преносе младом читаоцу. Кроз поређење народних бајки са савременим делима аутора као што су Јасминка Петровић, Душан Радовић и Љубивоје Ршумовић, овај рад истражује и степен реалистичности ликова, њихову психолошку дубину и педагошку функцију. Хипотеза рада јесте да су савремени јунаци ближи деци, јер одражавају њихову свакодневицу, емоције и изазове.

---

* phd.lingvista@gmail.com

Кључне речи: традиционални јунаци, савремени јунаци, књижевност за децу.

УВОД

Књижевност за децу представља један од најзначајнијих облика културног и образовног деловања, јер својим причама, стиховима и јунацима активно учествује у формирању емоционалног, моралног и когнитивног развоја младих читалаца. Посебно место у овом жанру има приказ дечјих јунака – ликова који деци служе као узор, путоказ или огледало у којем препознају сопствена искуства и осећања. Развој ових ликова кроз време показује како се и само дете као књижевни субјект мењало под утицајем друштвених, културних и педагошких промена.

Методологија овог рада обухвата компаративну анализу одабраних књижевних текстова (Љ. Ршумовић, Д. Радовић и Ј. Петровић) и тематско испитивање карактерних особина ликова у српској књижевности за децу.

1. АНАЛИЗА ТРАДИЦИОНАЛНИХ ЛИКОВА

Традиционални јунаци у српској књижевности за децу најјасније се виде у народним бајкама, причама и поукама. Како су настале у усменом предању, њихова основна функција није била само да забаве, већ да васпитају и обликују морални поглед на свет. У њима, јунак је најчешће идеализована фигура, представљена са јасним позитивним особинама: поштењем, храброшћу, трудом и истрајношћу. У многим народним бајкама јунак је младо, често сиромашно дете или пастир који кроз искушења доказује своју вредност. У народним причама рецимо из збирке Вука Караџића, попут *Басне о пастиру и вуку* или разних бајки о

најмлађем сину, дете је представљено као носилац позитивне промене у свету. Његова храброст и истрајност награђене су на крају, што јасно указује на традиционални дидактички оквир у којем читаоце треба подстакнути да следе моралне вредности свог народа. Примери оваквих ликова су не само јунаци народних бајки, него и књижевни ликови попут Пепељуге или Ивице и Марице. Пепељуга је вредна, скромна и стрпљива јунакиња која, упркос неправди, задржава доброту. Ивица и Марица су деца која кроз сналажљивост и храброст побеђују опасност.

Неке од карактеристике традиционалних јунака обухватају јасну подвојеност добра и зла, непостојање етичке амбивалентности, такође стереотипне улоге у којима су мушка деца често приказана као храбра и предузимљива, а женска као послушна, стрпљива и вредна, потом спољашња херојства, а не унутрашње емоционалне процесе, симболичка искушења (аждаје, вештице, зле маћехе, тешки задаци) која јунак савлађује својим врлинама.

2. АНАЛИЗА САВРЕМЕНИХ ЛИКОВА

Иако традиционални јунаци делују једноставно, видели смо да је њихова улога у култури дубока: они постављају темеље вредности као што су праведност, доброта и верност. Међутим, у савременом контексту, њихова идеализованост може деловати удаљено од стварног искуства детета.

Савремена српска књижевност за децу значајно се удаљила од традиционалних модела. У њој се појављују ликови који су психолошки сложенији, емотивно рањивији и ближи стварности у којој деца данас

живе. Ови јунаци више нису идеализовани, већ имају мане, страхове, дилеме и проблеме са којима се млади читаоци лако идентификују.

2.1. Дечји јунаци код Радовића и Ршумовића

Душан Радовић и Љубивоје Ршумовић, кроз песме, кратке приче и афоризме, представљају дете као активног, духовитог и радозналост учесника света. Њихови јунаци постављају питања, размишљају гласно, исмевају неправду, баве се појавама из свакодневног живота, на хумористичан начин откривају правила понашања. То је дете које учи кроз игру и смех, а не кроз строге моралне поуке.

Душко Радовић, који важи за једног од најпознатијих аутора за децу у Србији, у својим делима гради модерне јунаке који су реалистични, духовити и блиски свакодневном искуству деце. Главни ликови, као у *Слон на врху брда* (1990), показују радозналост и жељу за храброшћу и добротом: „Ја бих хтео да будем велики као слон, али да имам и његову доброту.“ У песми *Понедељак или други дан недеље* (1985) дете искрено изражава своје осећаје о свакодневици: „Сваки понедељак изгледа као да траје читаву вечност, а ја једва чекам петак.“ Комични и грешни ликови, као Мали диктатор (*Мали диктатор и други хумористични огледи*, 1995), приказују људске слабости и вршњачку динамику: „Нећу да поделим лопту, јер је моја! Али, можда ћу после.“ Дете-филозоф у *Песмама за децу* (1993) поставља питања одраслима: „Зашто одрасли увек знају све, а не знају оно што децу боли?“ Одрасли у Радовићевим причама нису непогрешиви, већ уче од деце: „Мама није увек у праву, али понекад и она нешто научи од мене.“ Колективни ликови вршњака у *Ликови и приче за децу* (2000) показују важност сарадње и прихватања различитости: „Сви смо ми различити, али када се играмо, свет је наш заједнички.“ Кроз све ове ликове, Радовић

преноси васпитне поруке ненаметљиво, кроз хумор, игру и духовитост, а дете постаје активан субјекат који сазрева кроз своја искуства. Према Љиљани Костић која је писала о поетици и односу према детету у стваралаштву Радовића, Душан Радовић развија јунаке са партнерским односом према читалачкој деци, третирајући их као равноправне саговорнике у књижевности за децу (Костић, 2018).

За разлику од Радовића, код Ршумовића је наглашенија разиграност и језичка креативност на шта је указао и Милош М. Ђорђевић да у поезији Љубивоја Ршумовића доминира језичка игра која обликује динамичне и маштовите ликове, што је значајно за анализу дечје поезије у српској књижевности. Дете је активно, бунтовно и пуно радости откривања. Ликови у књижевности Љубивоја Ршумовића најчешће су деца, животиње и „оживљени“ предмети, грађени кроз игру, хумор и језичку досетљивост. Дете код Ршумовића није пасиван лик, већ радознало, маштовито и духовито биће које поставља питања одраслима и свету. На пример, у песмама као што су *Деца су украс света* или *Аждаја и царев син*, јунаци делују наивно, али управо њихова искреност и несташлук разоткривају неправде и апсурде одраслог света. Животиње код Ршумовића често имају људске особине — оне говоре, размишљају и греше као људи — чиме се код читалаца развија емпатија и критичко мишљење. Такви ликови су ведри, динамични и блиски деци, а истовремено носе јасну васпитну и хуманистичку поруку.

2.2. Ликови код Јасминке Петровић

За разлику од Радовићеве типизације и Ршумовићеве игре, Петровићева у фокус ставља унутрашњи свет детета и процес одрастања. Јунаци Јасминке Петровић пролазе кроз читаве

емоционалне процесе који су у традиционалној књижевности били готово потпуно одсутни. Посебну улогу игра хумор, који служи као механизам за савладавање тешких ситуација и ослобађање од стреса. У романима као што су *Глисте* или *Лето када сам научила да летим*, ауторка представља децу која нису јунаци у класичном смислу, већ обична деца која пролазе кроз осетљиве животне ситуације. Те ситуације обухватају страх од одвајања или промене, сукобе у породици, трагање за сопственим идентитетом, потребу да буду прихваћени и развој самопоуздања. Конкретније, јунаци у роману *Глисте* Јасминке Петровић представљени су као деца која се суочавају са типичним изазовима одрастања, али и са осећајем стида и страха од одбацивања. Главни јунак, дечак који има проблем са неконтролисаним цревним тегобама („глистама“), није приказан као слаб, већ као емотивно искрен лик који се бори са подсмехом вршњака. На пример, његов страх од одласка у школу и стална брига да ће га другови исмевати показују колико је притисак окружења снажан. Са друге стране, ликови другара и чланова породице, који понекад реагују неспретно или грубо, а понекад са разумевањем и подршком, илуструју различите облике односа према „другачијем“. Кроз ове конкретне ситуације Јасминка Петровић гради јунаке који су животни, рањиви и блиски искуству савременог детета.

У роману *Лето када сам научио да летим*¹ Јасминке Петровић, јунаци су приказани кроз призму одрастања, породичних односа и откривања сопственог идентитета. Главна јунакиња Софија је савремена девојчица која лето проводи са баком и тетком, суочавајући

---

¹ По Станисављевићу, роман „Лето када сам научио да летим“ посматра се кроз призму образовног романа и сложеног психолошког и социјалног приказа лика Софије (Станисављевић, 2017).

се са тајнама породичне прошлости. На пример, њена збуњеност и отпор према одласку на море без родитеља показују страх од непознатог, али и почетак емоционалног сазревања. Бака и тетка, са својим различитим карактерима и старим породичним сукобима, представљају одрасле који нису савршени, али кроз своје приче и поступке помажу Софији да разуме сложеност људских односа. Кроз ове јунаке роман показује како једно лето може постати простор унутрашњег „лета“ – сазревања, прихватања и разумевања себе и других.

3. КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

Кључне разлике између традиционалних и савремених дечјих ликова лежи у томе што савремени јунаци имају унутрашњи свет, а не само спољашње подвиге. Такође се често суочавају са емоционалним кризама. Не постоји јасна подела на апсолутно добро и апсолутно зло. Проблеми са којима се сусрећу блиски су свакодневици: школа, другарства, интернет, породица, а хумор и самоиронија имају важну улогу у развоју лика. Савремени јунаци су, дакле, више „одрасли” у психолошком смислу, али ближи детету у искуственом.

Упоређивањем традиционалних и савремених јунака јасно се види да је дошло до преласка са симболичког, архетипског модела на реалистични, психолошки богатији. Док је традиционални јунак био узор моралног понашања, савремени јунак је узор самоспознаје, разумевања себе и других. Укратко, традиционални јунак служио је да покаже како треба поступати; савремени јунак помаже детету да схвати шта осећа и како да реши своје проблеме.

особина	традиционални ликови	савремени ликови
морална структура	јасна подела на добро и зло	морална сложеност
психологија	једноставна, типизирана	развијена, унутрашње дилеме
улога детета	пасивни прималац поуке	активни учесник
начин решавања проблема	уз помоћ чаробних сила	разговор, одлуке, искуство
крај приче	срећан и затворен	често отворен

Табела 1. Упоредна анализа: традиционални и савремени ликови

ЗАКЉУЧАК

Разматрањем традиционалних и савремених јунака у српској књижевности за децу уочљиво је да је њихов развој тесно повезан са променама у друштву и перцепцији детињства. Традиционални јунаци били су конципирани као идеализовани носиоци врлина чија је основна функција била педагошка – да моделују пожељно понашање и јасно раздвоје добро од зла. Насупрот томе, савремени јунаци су сложенији, емотивнији и ближи реалности, што их чини доступнијим и разумљивијим данашњем детету.

Анализа савремених дела показује да савремени аутори посвећују значајну пажњу психолошком развоју ликова, као и проблемима који произилазе из стварног живота. Њихови јунаци пролазе кроз различите унутрашње процесе, суочавају се са страховима, несигурностима, породичним односима и кризама одрастања, чиме деци нуде простор за идентификацију и утеху. Посебну улогу има

хумор, који служи као средство превазилажења тешкоћа и охрабрује развој самопоуздања.

Хипотеза овог рада је потврђена: савремени јунаци у књижевности за децу ближи су искуству модерног детета и пружају богатији емоционални и социјални садржај. Док традиционални ликови остају важни носиоци културног наслеђа и моралних вредности, савремени јунаци омогућавају нове могућности за разумевање себе и света.

ЛИТЕРАТУРА

Извори

Караџић, В. С. (1988). *Српске народне приповетке*. Београд: Просвета.

Петровић, Ј. (2015). *Глисте*. Београд: Креативни центар.

Петровић, Ј. (2018). *Лето када сам научио да летим*. Београд: Креативни центар.

Радовић, Д. (1985). *Понедељак или други дан недеље*. Београд: Просвета.

Радовић, Д. (1988). *Зашто деца воле приче*. Београд: Просвета.

Радовић, Д. (1990). *Слон на врху брда*. Београд: Просвета.

Радовић, Д. (1993). *Песме за децу*. Београд: Креативни центар.

Радовић, Д. (1995). *Мали диктатор и други хумористични огледи*. Београд: Креативни центар.

Радовић, Д. (2000). *Ликови и приче за децу*. Београд: Просвета.

Ршумовић, Јб. (1984). *Хајде да растемо*. Београд: Нолит.

Секундарна литература

Костић, Јб. (2018). Поетика и партнерство у књижевности за децу: Пример Д. Радовића. *Књижевност за децу у науци и настави* (зборник радова са научног скупа). Јагодина: Факултет педагошких наука, Универзитет у Крагујевцу.

<https://doi.ub.kg.ac.rs/doi/zbornici/10-46793-spvo23-235k/>

Марковић, А. М. (2014). „Рефлекси експлицитне поетике Душана Радовића“. У: Јовановић, В., Росић, Т. (уред.) *Књижевност за децу у науци и настави. Зборник радова са научног скупа* (Јагодина, 11–12. април 2014). Књига 18. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодини. Универзитет у Крагујевцу. стр. 529–545.

<https://pefja.kg.ac.rs/zbornik-radova-knjizevnost-za-decu-u-nauci-i-nastavi-jagodina-11-12-april-2014/>

Николић, М. (1992). *Књижевност за децу*. Београд: Полит.

Николић, М. (2009). *Савремена књижевност за децу*. Београд: Завод за уџбенике.

Радић, Н. (2010). „Дечји ликови у поезији Душка Радовића“, *Зборник Филолошког факултета у Београду*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, свеска 32(2), стр. 45–58.

Станисављевић, Б.Н. (2017), „Емпатија и психолошки развој ликова у савременој прози за децу“. У: Јовановић, В., Илић, Б. (уред.) *Књижевност за децу у науци и настави. Зборник радова са научног скупа* (Јагодина, 21–22. април 2017). књига 21. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодини. Универзитет у Крагујевцу. стр. 45–60).

https://pefja.kg.ac.rs/wp-content/uploads/2018/05/Zbornik_radova_Knjizevnost_za_decu_u_nauci_i_nastavi_2017.pdf

Тошовић, Б. (2015). *Дете као јунак у савременој књижевности*. Нови Сад: Матица српска.

Tanja Milosavljević

TRADITIONAL AND MODERN CHARACTERS IN SERBIAN CHILDREN'S LITERATURE: A COMPARATIVE ANALYSIS

Traditional heroes in Serbian children's literature, especially those originating from folk tales, were shaped in accordance with clearly defined moral categories: good is rewarded, evil is punished, and the main character is the bearer of courage, honesty and perseverance. However, contemporary children's literature has introduced new types of heroes – more sensitive, realistic and complex personalities who face problems close to today's child: family relationships, issues of friendship, school, fear, shame, humour and self-confidence.

This paper aims to show how the character of a hero in Serbian children's literature has developed from traditional to contemporary patterns, as well as to analyse what values are transmitted to the young reader today. By comparing folk tales with contemporary works by authors such as Jasminka Petrović, Dušan Radović and Ljubivoje Ršumović, this paper also explores the degree of realism of the characters, their psychological depth and pedagogical function. The hypothesis of the paper is that contemporary heroes are closer to children, because they reflect their everyday lives, emotions and challenges.

Keywords: traditional heroes, contemporary heroes, children's literature.

Јелка Митровић*

Градска управа

Савез за школски спорт и олимпијско васпитање града Врања

САМОПРОЦЕНА РОДИТЕЉА О УКЉУЧЕНОСТИ И ИНФОРМИСАНОСТИ У РАДУ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ: УЛОГА КОМУНИКАЦИЈЕ И МЕДИЈА

Циљ овог истраживања био је да се испита степен и облици учешћа родитеља у раду предшколске установе, као и да се утврди постоји ли повезаност између социодемографских карактеристика родитеља и њихове самопроцене ангажовања. У истраживању је учествовало 63 родитеља/старатеља деце предшколског узраста. Као инструмент коришћен је анкетни упитник који је обухватио шест целина: директно учешће у активностима, подршку у кућном окружењу, учешће у доношењу одлука, комуникацију са васпитачима, сарадњу са заједницом и општу перцепцију и препреке.

Резултати показују да родитељи имају веома позитиван став према сарадњи са вртићем, нарочито у областима комуникације и подршке деци код куће. Највише учествују у активностима које су директно усмерене на дете (радионице, приредбе, пројекти), док су мање укључени у формалне аспекте доношења одлука и сарадње са локалном заједницом. Најчешће препреке за активније учешће односе се на недостатак времена и пословне обавезе.

Општа хипотеза о постојању статистички значајне повезаности између социодемографских карактеристика и степена укључености родитеља потврђена је. Посебне хипотезе указују да су мајке и родитељи са вишим образовањем активнији у сарадњи, док чешћа комуникација са васпитачима позитивно утиче на осећај припадности и ангажованости.

---

* jelka.vh@gmail.com

Кључне речи: родитељи, предшколска установа, сарадња, васпитачи, учешће родитеља, комуникација.

Увод

Родитељи су први и најважнији учитељи своје деце. Када они и васпитачи раде заједно, дете добија најбоље од оба света.

– Joyce L. Epstein

Улога породице у васпитно-образовном процесу детета представља један од кључних предуслова за целовити развој, посебно у предшколском узрасту. Савремена педагошка схватања полазе од тога да се квалитетно учење и развој не остварују искључиво у институционалном окружењу, већ у партнерству породице и предшколске установе, кроз заједничко деловање, узајамну подршку и континуирану комуникацију. Такав приступ обезбеђује детету сигурност, доследност васпитних утицаја и подстицајно окружење за развој.

Партнерство породице и установе не подразумева само присуство родитеља у активностима вртића, већ и њихову благовремену и квалитетну информисаност о раду, програмским циљевима, напретку детета и могућностима укључивања. Информисан родитељ показује већу мотивацију за сарадњу, активније учествује у животу установе и спремнији је да пружи подршку детету у кућном окружењу. Због тога се информисање може сматрати темељем родитељске укључености.

У савременим условима сарадња се остварује путем различитих комуникационих канала и медија. Поред непосредних разговора и родитељских састанака, значајну улогу имају дигитални облици комуникације – електронска обавештења, апликације, веб-сајтови и друштвене мреже предшколских установа. Ови медији омогућавају бржу и доступнију размену информација, што је посебно важно за родитеље који због радних и породичних обавеза нису у могућности да редовно бораве у установи. На тај начин медији доприносе већој

транспарентности рада и јачању осећаја повезаности између породице и вртића.

Тема рада – самопроцена родитеља о сопственој укључености и информисаности у раду предшколске установе – значајна је јер омогућава сагледавање начина на који родитељи доживљавају свој ангажман, као и фактора који подстичу или ограничавају њихово учешће. Циљ рада је да се испита степен родитељске укључености и информисаности у активности установе, као и да се утврди на који начин личне и социодемографске карактеристике утичу на те процене. Добијени увиди могу допринети планирању ефикаснијих и флексибилнијих облика сарадње, заснованих на бољој комуникацији и адекватној употреби медија, у циљу унапређивања квалитета васпитно-образовне праксе.

Теоријски део рада

Сарадња између предшколске установе и родитеља представља динамичан и континуиран процес у којем се стручне компетенције васпитача и искуства породице повезују ради подршке целовитом развоју детета. Савремени приступи васпитању полазе од становишта да се оптимални развој детета остварује у партнерству породице и установе, кроз узајамно поверење, заједничко планирање и сталну размену информација. Ефективна сарадња омогућава доследност васпитних утицаја, сигурност детета и стварање подстицајног окружења за учење.

Основу сарадње чини комуникација, која се прилагођава потребама и могућностима родитеља и васпитача. Најзначајнији облици су непосредни разговори приликом довођења и преузимања детета, индивидуалне консултације и родитељски састанци, јер омогућавају директан контакт, емпатију и изградњу поверења (Милић, 2018; Краварушић, 2016). Писани облици комуникације, као што су обавештења, билтени и огласне табле, обезбеђују транспарентност рада и јасан преглед планираних активности, обавеза и постигнућа.

У савременим условима све већу улогу имају електронски и дигитални канали комуникације. Електронски дневници, имејл поруке, апликације и месинџер групе омогућавају брзу и флексибилну размену информација, док веб-сајтови и друштвене мреже доприносе видљивости рада установе и већој доступности садржаја родитељима. Ови облици комуникације посебно су значајни за породице које због радних и породичних обавеза нису у могућности да редовно бораве у вртићу. Ипак, њихова употреба захтева дигиталну писменост, јасна правила коришћења и поштовање приватности и безбедности података (Batarelo, 2021; Петровић и Савић, 2021).

Информисаност родитеља представља један од кључних предуслова активне укључености. Родитељ који благовремено добија јасне и разумљиве информације о програму рада, напретку детета и могућностима учешћа показује већу мотивацију за сарадњу и спремност да подржи дете у кућном окружењу. Супротно томе, недовољна информисаност може довести до пасивности и осећаја удаљености од рада установе. Због тога медији и различити комуникациони канали не представљају само техничко средство размене података, већ важан фактор изградње партнерског односа и осећаја припадности заједници вртића.

Традиционални облици сарадње обухватају родитељске састанке, радионице, приредбе, заједничке догађаје, волонтерске активности и рад у Савету родитеља. Ови облици јачају међусобно поверење и омогућавају родитељима непосредан увид у живот установе, али често су ограничени временом и организационим могућностима породица. Због тога је пожељно уводити флексибилније и разноврсније моделе укључивања, који родитељима омогућавају да допринесу у складу са својим могућностима.

Савремени облици сарадње, као што су онлајн састанци, вебинари, дигитални портфељи и виртуелне консултације, додатно проширују могућности учешћа и чине сарадњу доступнијом ширем кругу родитеља. Међутим, они отварају питања техничке подршке, преоптерећености информацијама и одржавања квалитета комуникације. Због тога је препорука да се дигитални алати уводе

постепено, уз јасна упутства и редовно прикупљање повратних информација од родитеља.

Укључивање родитеља у свакодневне активности и пројекте представља виши ниво сарадње. Оно подразумева да родитељи постају активни учесници и сукреатори васпитно-образовних садржаја, кроз заједничко планирање активности, учешће у одлучивању и подршку развоју детета код куће. На тај начин се јача одговорност, поверење и повезаност установе са породицом и локалном заједницом.

Родитељска укљученост је вишедимензионалан процес који обухвата подршку учењу код куће, учешће у активностима установе, комуникацију са васпитачима, доношење одлука и сарадњу са заједницом (Epstein, 2001; Половина и Богуновић, 2007; Милић, 2018). Ове димензије међусобно се допуњују: квалитетна комуникација подстиче већу мотивисаност родитеља, док активније учешће продубљује разумевање циљева и вредности установе.

Модел партнерства подразумева равноправност одговорности породице и установе, укључивање родитеља у планирање, реализацију и вредновање рада, као и културу дијалога и узајамног поштовања. Да би такав модел био одржив, неопходна је континуирана едукација, јасна правила сарадње и систематска подршка родитељима. На тај начин гради се стабилно партнерство усмерено на добробит детета као централног субјекта васпитно-образовног процеса.

Методологија

Циљ истраживања је да се испита самопроцена родитеља о степену сопствене укључености и информисаности у раду предшколске установе, као и да се утврди у којој мери на ту перцепцију утичу социодемографске карактеристике родитеља. Истраживањем се настоји добити увид у субјективни доживљај ангажовања, квалитет комуникације са васпитачима, употребу медија и дигиталних канала информисања, као и најчешће баријере које ограничавају родитељско учешће.

Задаци истраживања обухватају испитивање: директног учешћа родитеља у активностима вртића, подршке детету у кућном окружењу, учешћа у доношењу одлука, квалитета комуникације са васпитачима, коришћења медија и дигиталних канала информисања, сарадње са локалном заједницом, као и препрека као што су недостатак времена, обавезе и недовољна информисаност.

Полазна хипотеза гласи да постоји статистички значајна повезаност између социодемографских карактеристика родитеља и нивоа њихове укључености и информисаности. Посебне хипотезе односе се на утицај образовања, пола, учесталости комуникације и доступности информација на степен родитељског ангажовања.

У истраживању је примењена неекспериментална метода, а као техника коришћена је анкета. Подаци су прикупљени структурираним упитником са петостепеном Ликертовом скалом, који обухвата више области сарадње родитеља и предшколске установе. Истраживање је спроведено у предшколским установама на територији Враћа и Владичиног Хана, на узорку од 63 родитеља деце узраста од 3 до 6 година. Независне варијабле су пол, узраст, образовање и радни статус родитеља, док је зависна варијабла самопроцена родитељске укључености и информисаности у раду установе.

Резултати истраживања

Табела 1. Демографске карактеристике испитаника

Демографска варијабла	Категорија	f (број)	%
Пол	Мушкарци	30	47,6
	Жене	33	52,4
Старост	до 25 година	4	6,3
	26–35 година	19	30,2
	36–45 година	23	36,5
	46–55 година	12	19,0
	56 и више година	5	7,9
Ниво образовања	Основна школа	3	4,8
	Средња школа	26	41,3

	Виша/средња стручна	14	22,2
	Висока школа	15	23,8
	Магистеријум или више	5	7,9
Број деце у породици	1 дете	20	31,7
	2 детета	31	49,2
	3 детета	9	14,3
	4 и више	3	4,8
Радни статус	Пуно радно време	41	65,1
	Непуно радно време	11	17,5
	Незапослен/а	11	17,5

На основу података из Табеле 1 може се уочити да је у истраживању учествовало 63 родитеља/старатеља деце предшколског узраста, са благо већом заступљеношћу жена (52,4%) у односу на мушкарце (47,6%). Највише испитаника припада старосним категоријама 36–45 година (36,5%) и 26–35 година (30,2%), што указује да већину чине родитељи у активном радном и породичном добу. Према нивоу образовања доминирају родитељи са средњом школом (41,3%), док је приближно четвртина са вишим/високим образовањем. Највећи број испитаника има двоје деце (49,2%), а већина је запослена пуно радно време (65,1%), што је важан контекст за разумевање ограничења у погледу времена и могућности за учешће у активностима установе.

Директно учешће у активностима вртића

Резултати показују да родитељи у значајној мери учествују у активностима установе, посебно када су у питању радионице и приредбе. Висок проценат испитаника исказује сагласност да је присутан и да активно помаже у овим активностима (оцене 4 и 5: 68,3%). У нешто мањој мери присутно је пријављивање за волонтерске активности (55,5%) и учешће у припреми реквизита за тематске догађаје (57,1%), што указује да практични облици ангажовања више зависе од времена и организационих могућности родитеља.

Подршка у кућном окружењу

Највиши нивои укључености уочавају се у сфери подршке детету код куће. Велика већина родитеља наводи да свакодневно разговара са дететом о активностима у вртићу (79,3% – оцене 4 и 5), као и да помаже у изради креативних и образовних задатака (76,2%). Умеренији, али и даље висок ниво сагласности присутан је у примени метода и игара препоручених од стране васпитача у кућном окружењу (61,9%), што може указивати на потребу за јаснијим упутствима и додатном подршком родитељима у примени васпитних стратегија ван установе.

Укљученост у доношење одлука

За разлику од претходних области, учешће у доношењу одлука је мање изражено. Сагласност да су чланови Савета родитеља или да би желели да се укључе исказује 44,5% испитаника, док је учешће у планирању буџета за пројекте најниже (сагласност 31,7%). Ови резултати упућују на то да је за ову димензију сарадње потребно више подстицаја, јасније информисање о могућностима учешћа и развијање приступачнијих начина за укључивање.

Комуникација и информисање (медији и дигитални канали)

Комуникација родитеља и васпитача показује висок ниво развијености. Лични контакт је најзаступљенији, јер 81% родитеља наводи да лако и редовно разговара са васпитачем о напретку детета (оцене 4 и 5). Истовремено, 65% родитеља користи дигиталне канале (е-дневник, е-мејл, месинџер) за добијање обавештења, што указује на пораст значаја медија и дигиталне комуникације у информисању и подршци сарадњи. Већина родитеља такође истиче да често тражи савете од васпитача како би адекватно подржала дете код куће (69,9%), што потврђује поверење у стручност васпитачког тима.

Сарадња са локалном заједницом

Сарадња са локалном заједницом постоји, али је умереније развијена у односу на друге области. Око 58,7% родитеља учествује у

посетама локалним институцијама (библиотеке, музеји, спортски центри), док је иницијативније укључивање у организацију заједничких пројеката нешто ниже (50,8%). То сугерише да родитељи чешће учествују у већ организованим активностима, а ређе иницирају нове облике сарадње са заједницом.

Општа перцепција и препреке

Општа перцепција сарадње је веома позитивна: 87,3% родитеља сматра да њихово ангажовање директно утиче на развој и успех детета, а 92,1% процењује партнерство родитеља и вртића као кључно за квалитет васпитања. Истовремено, већина родитеља изражава жељу да буде још активнија (80,9%). Као главна препрека издваја се недостатак времена и бројне обавезе (61,9%), што указује да је за унапређење сарадње потребно развијати флексибилније моделе учешћа, укључујући и медијски посредоване облике информисања и комуникације.

ДИСКУСИЈА

Резултати показују да родитељи генерално имају позитиван став према сарадњи са вртићем. Најјаче стране су директна комуникација са васпитачима и подршка детету код куће. Већина родитеља редовно разговара са дететом о активностима у вртићу, помаже у задацима и без проблема ступа у контакт са васпитачем када је то потребно. То говори да постоји поверење и да се сарадња углавном одвија без већих препрека.

Када је реч о директном учешћу у активностима вртића (радионице, приредбе), резултати су добри, али не баш једнако високи као код комуникације. Родитељи се радо одазивају кад су у питању догађаји за децу, али нешто ређе учествују у волонтерским акцијама и припреми реквизита. Највероватнији разлог је недостатак времена, што се види и у посебној тврдњи о временским ограничењима.

Области које су најслабије су учешће у доношењу одлука и финансијско/буџетско планирање родитељских пројеката. Родитељи јесу спремни да дају предлоге, али их знатно мањи број учествује у формалним телима (Савет родитеља) или у питањима буџета. То је у

практици очекивано, јер те активности траже више времена, одговорности и боље информисање о процедурама.

Сарадња са локалном заједницом је умерена. Родитељи чешће учествују у организованим посетама (библиотека, музеј), а ређе сами покрећу пројекте са заједницом. И овде се вероватно ради о истом проблему – време и организација. Општа перцепција родитеља је веома позитивна: већина сматра да њихов ангажман директно утиче на успех детета и да је партнерство са вртићем кључно. Истовремено, већина изјављује да би желела још активније да учествује, али их ограничења у времену често спутавају.

Практичне препоруке произилазе директно из налаза. Прво, вреди одржати висок ниво личне комуникације и још мало уредити дигиталне канале (јасни термини и кратка обавештења). Друго, уместо великих волонтерских акција, нудити „мале“ улоге које трају 10–30 минута (мини-помоћ око реквизита, читање приче, сликање догађаја). Треће, ако се жели више учешћа у доношењу одлука, потребно је укратко објаснити родитељима како Савет ради и које су стварне обавезе (једноставан водич, једна кратка презентација на почетку године). Четврто, за пренос метода из вртића у кућу, довољни су кратки писани савети или видео од 1–2 минута са примером игре.

Ограничења истраживања су што су подаци дескриптивни и засновани на самоевалуацији (шта родитељи кажу да раде). За прецизније закључке требало би упоредити резултате по полу, образовању и радном статусу, као и направити индекс по областима. Родитељи су мотивисани и углавном укључени у оне активности које су им временски достижне и блиске деци. Највећи потенцијал за напредак је у малим, јасно организованим задацима и у бољем информисању о начинима формалног учешћа. Таквим приступом може се подићи укупни ниво сарадње без великог додатног оптерећења за породице.

ЗАКЉУЧАК

На основу спроведеног истраживања може се закључити да већина родитеља има позитиван став и висок ниво мотивисаности за сарадњу са предшколском установом. Најизраженији облици учешћа

односе се на комуникацију са васпитачима, подршку детету у кућном окружењу и учешће у активностима које су непосредно повезане са дететом (радионице, приредбе). Истовремено, пуна реализација партнерства често је ограничена недостатком времена, пословним и породичним обавезама, што умањује могућност редовнијег физичког присуства у установи.

Уочава се да родитељи у већој мери учествују у неформалним и практичним облицима сарадње, док су мање заступљени у формалнијим аспектима рада установе, као што су активно учешће у доношењу одлука и организационо-финансијска питања. То указује на потребу да се родитељима јасније представе могућности и улоге у оквиру Савета родитеља, као и да се развију приступачнији начини за учешће, који не захтевају дуго задржавање у вртићу.

Општи налази упућују на то да су социодемографске карактеристике повезане са интензитетом и облицима родитељске укључености: образовни ниво и радни статус најчешће се одражавају на доступност времена и спремност за додатне активности, док је уочено да је подршка у кућном окружењу веома присутна код већине испитаника. Посебно је значајно да редовна и квалитетна комуникација са васпитачима јача осећај укључености и подстиче активнији однос родитеља према васпитно-образовном процесу.

Практичне препоруке усмерене су на унапређење модела сарадње кроз флексибилније форме учешћа, краће и конкретне волонтерске активности, бољу организацију термина, као и јачање информисаности родитеља путем јасних и доступних канала комуникације, укључујући дигиталне и медијске форме. На тај начин могуће је умањити утицај временских ограничења и додатно оснажити партнерство породице и предшколске установе као важан услов успешног развоја детета у предшколском периоду.

ЛИТЕРАТУРА

- Batarelo, L. (2021). *Etika i privatnost u kontekstu društva platformi* [Master's thesis, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti]. Repozitorij Fakulteta političkih znanosti. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:165760>
приступљено дана: 27. 5. 2025.
- Epstein, J. L. (2001). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*, 13–14. Boulder, CO: Westview Press.
- Краварушић, В. (2016). Партиципација деце у активностима предшколске установе – перцепција студената. *Педагошка стварност*, 62(3), 513–527. Преузето са: https://pedagoskastvarnost.ff.uns.ac.rs/asb/2016/PS-3_2016.pdf
приступљено дана: 05. 6. 2025.
- Милић., М. (2018). *Сарадња породице и васпитно-образовних установа*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Половина, Н., & Богуновић, Б. (ур.). (2007). *Сарадња школе и породице*. Београд: Институт за педагошка истраживања.

Jelka Mitrović

**PARENTS' SELF-ASSESSMENT OF INVOLVEMENT AND
AWARENESS IN THE WORK OF THE PRESCHOOL
INSTITUTION: THE ROLE OF COMMUNICATION AND MEDIA**

The aim of this research was to examine the level and forms of parental involvement in the work of preschool institutions, as well as to determine whether there is a connection between sociodemographic characteristics of parents and their self-assessment of engagement. The study included 63 parents/guardians of preschool-aged children. A questionnaire was used as the research instrument, covering six domains: direct participation in kindergarten activities, support in the home environment, involvement in decision-making, communication with educators, cooperation with the community, and general perceptions and barriers.

The results indicate that parents have a very positive attitude toward cooperation with preschool institutions, especially in the areas of communication and home-based support for their children. Parents most often participate in activities directly related to the child (workshops, performances, projects), while they are less involved in formal decision-making processes and cooperation with the local community. The most common obstacles to greater participation are lack of time and professional obligations.

The general hypothesis on the existence of a statistically significant connection between sociodemographic characteristics and the level of parental involvement was confirmed. Specific hypotheses showed that mothers and parents with higher levels of education tend to be more active in cooperation, while frequent communication with educators positively influences parents' sense of engagement and belonging.

Keywords: parents, preschool institution, cooperation, educators, parental involvement, communication.

УДК: 373.22/.24
159.922.72-053.4

- стручни рад -
Примљен: 10. 9. 2025.
Одобрено: 29. 9. 2025.

Katerina T. Despot*

Faculty of Natural and Technical Sciences, Goce Delcev University, Stip, R.N. Macedonia

Vaska M. Sandeva

Faculty of Natural and Technical Sciences, Goce Delcev University, Stip, R.N. Macedonia

Vladica S. Nikolovska

Faculty of Natural and Technical Sciences, Goce Delcev University, Stip, R.N. Macedonia

Nataša J. Dejanović Dimitrijević

Academy of Applied Studies Southern Serbia, Leskovac
The Higher School for Preschool Teachers, Bujanovac

**THE ROLE OF DESIGN IN CREATING STIMULATING AND
SUPPORTIVE SPACES FOR EARLY CHILDHOOD
DEVELOPMENT**

The importance of interior space in educational institutions, with a focus on kindergartens, as a key factor for proper growth, development and psycho-physical well-being of children. The space, although often considered a secondary element, has a significant impact on perception, creativity, social integration and a sense of belonging among the youngest. Analyses were made of the characteristics of the space through several aspects: the spatial concept, the interior (with special attention to color, furniture, materials and lighting), as well as their impact on the daily activities and developmental processes of children. Special attention is paid to ergonomics, safety, functionality and aesthetics in the space, emphasizing the role of the designer in creating a stimulating environment. The research includes concrete

---

* katerina.despot@ugd.edu.mk

examples and field data that support the importance of appropriately sized and organized spaces for children of different ages. The paper concludes that the integration of scientific and artistic approaches in spatial design is essential for creating an environment that will foster children's learning, development, and well-being.

Key words: space, kindergarten, design, interior

Introduction

The future is children therefore we have an obligation to provide them with conditions for proper growth and development. From a young age, they spend a large part of their time in a collective in educational institutions. Although the focus in educational institutions is mainly on educational methods, space is still an invisible factor that actively participates in the process of children's development. The time spent in that space should satisfy its basic needs, provide comfort and functionality, and at the same time awaken the creativity and imagination of children. This paper aims to systematize the characteristics of the interior space and their influence on the growth and development of children. The characteristics of the furniture directly affect the comfort of sitting, sleeping, and activities during the day, and the space itself, with its size, color, and organization, affects the creativity and independence of children.

Spatial concept

The space is one of the most important and flexible concepts in architecture. Interior space is the raw material that designers shape and use to create a functional and comfortable living environment. The structure of space includes multiple elements whose interaction defines its function.

When it comes to interior space, there is a long-term interaction between the user and the space, and the impact that the space itself causes is particularly important. This implies that multiple scientific aspects are involved in creating an adequate spatial concept for a specific purpose. The scientific disciplines of ergonomics and anthropometry help improve the function of the space, and art and technology in its aesthetics and comfort.

Space as a concept has a great influence on children's development, although it is seemingly an invisible and secondary factor. From a very young age, they spend most of their day in kindergartens where they function as a team and in an organized space. The role of space on children's development is of secondary importance, but from a young age it helps them develop their perception and creativity. The size of the rooms, their purpose, the organization of the furniture and the dimensions of the furniture itself, as well as the aesthetics of the arrangement of the entire space affect the child's psycho-physical development and their adaptation to the environment and increase the sense of belonging. The basic dimensions relating to the size of rooms and furniture intended for children are defined by applicable rules and regulations, which also shows their importance for the proper growth and development of children (Official Gazette of RM 28, 2014). However, whether that space will provide a sense of belonging and comfort also depends on factors that are not defined by law, but are part of the creativity of the interior designer, who, based on scientific research aimed at improving living and learning environments, can enrich the space and influence the development of children.

Kindergarten interior

Even in the design process of such a facility, several architectural aspects are covered - location, number of floors, orientation of the interior

space, purpose and size of rooms, materials, and functional zoning. Finally, there is the interior design, which creates the direct interaction between the space and the users. The influence of space is enormous on the intellectual development of children, because its factors themselves can influence the improvement of concentration and motivation for learning, as well as the social belonging of children in the environment. The interior space should be modeled according to its purpose and adhere to several basic principles. Rooms intended for play and activities should be larger in volume, exposed to natural light, and use lighter colors. Rest rooms can be smaller, lower, and dominated by more muted tones.

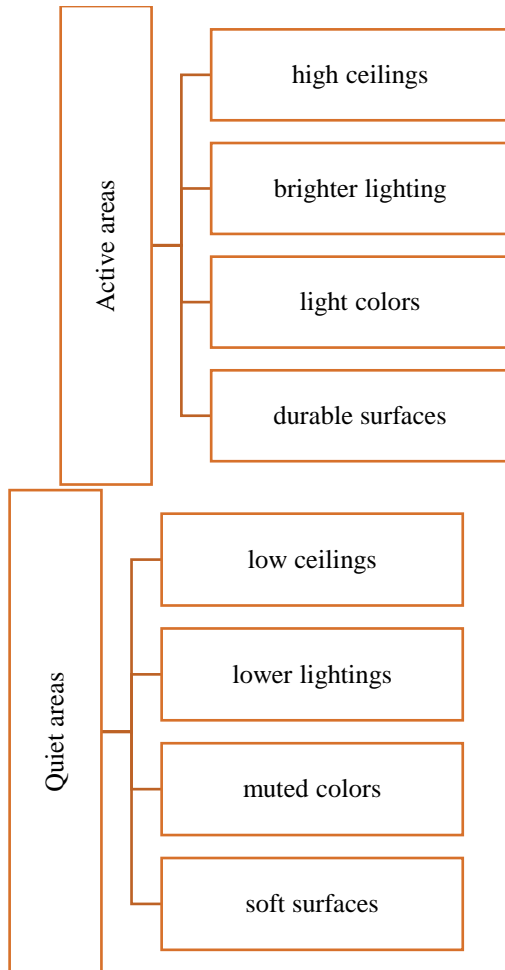

Figure 1. Design principles for active and quiet areas (CEB, 2018)

1.1. Colors in the kindergarten interior

Certain characteristics of a space are given in advance, such as its volume, interior designers can focus on other aspects. One of the most important factors is the choice of color, which is one of the most powerful tools in design. Each color evokes a certain mood and is associated with a certain environment that affects people's perception and emotions towards that space. People are now thinking more about the environment, especially with the beginning of the trend of designing interior and exterior spaces, oriented towards people.

Color is considered one of the fields of humanism that establishes a connection between art and inner human reality, which has a strong effect on human personality and behavior (Holtschue, 1994). The choice of colors in the interior of kindergartens has a psychological impact on children. It has been scientifically proven that colors affect people's mood, behavior and emotional state. Cool colors (green and blue) that are associated with water, sky, forest, evoke relaxing and peaceful feelings. While warm colors (yellow, orange, red), are associated with fire and sun and arouse excitement and attract attention. The color purple can be both cold and warm, depending on the color combination it is inserted into (if it is near blue, it is a cold color, if it is near red, it is a warm color) (Sandeva, 2019).

Figure 2. Range of colors

The intensity of colors used in the interior space should depend on the size of the surfaces and the texture. Neutral colors are used on larger surfaces, while intense and strong colors are used for accents. Each color has a specific impact on the user of the space, so the use of colors should be in accordance with its purpose. In the entertainment areas used for learning and playing, warm colors are used that can be of reduced intensity, and in the spaces intended for rest, cool colors that give a feeling of relaxation and calm.

Figure 3. Blue tones

Figure 4. Intensive warm colors

1.2. Furniture in the kindergarten interior

The function and organization of the interior space is defined by the use of furniture. In addition to the basic characteristics of the interior space, the disposition and choice of furniture and the materials from which it is made are important. Furniture in kindergartens should be flexible, have the

ability to adapt to different age groups and meet the needs of the children's intended activities. The basic characteristics that kindergarten furniture should have are:

- Ergonomically adjusted to the child's body measurements according to age;
- Made from easily maintainable and durable materials;
- Safe for independent use (no sharp edges);
- Flexible;
- Calming colors. (CEB, 2018)

The design and dimensions of the furniture have an impact on the psycho-physical development of children and their habit of sitting correctly. (Yeats B., 1997) According to the *Rulebook on Standards and Norms for Performing the Activities of Children's Institutions (Article 37)*, chairs with dimensions of 31/22/29 cm are provided for a group of children aged two to four years, and chairs with dimensions of 36/24/34 cm are provided for children aged four to six years and six to ten years.

With measurements taken of 40 children in the kindergarten „Vera Ciriviri Trena” in Shtip, it was determined that the average height of the lower leg of children aged 2–3 is 25.1 cm, and of children aged 4–5 is 30.5 cm. This data is an indicator that the seating furniture (chairs) in kindergartens should have different dimensions for children of different age groups, which is not the case everywhere. The correct choice of chairs ensures correct sitting and posture of children from a young age. Chairs should allow sitting with legs bent at a right angle and feet fully resting on the floor.

In addition to the characteristics that the furniture itself should possess, the arrangement of the furniture in the space is also very important, in order to enable free access and unhindered movement. In such spaces, the

use of flexible and multifunctional furniture is desirable, in order to quickly transform and save space. This refers to the use of furniture that has built-in wheels, multifunctional organizers, sliding partitions, the use of materials that will be used both as an educational tool and as useful furniture (Sandeva, and Despot, 2022).

Figure 5. Multifunctional and flexible furniture (CEB, 2018)

1.3. Materials in the kindergarten interior

The materials used in this type of facility should ensure easy maintenance and comfort for children. For floors, it is most important that they are made of materials that are hard, wear-resistant, non-slip and easy to maintain. In play areas, the materials should be natural, warm and nuanced in light tones (Official Gazette of RM 28, 2014).

Floors should be hard, non-slip, wear-resistant, easy to maintain, natural, warm and nuanced with light tones. Finishing materials in rooms where water is used should be non-slip and have a slope towards the floor drains, opposite the approach to them, and in the case of open terraces, the slope should be from the interior walls to the exterior.

In toilets and rooms where sanitary facilities are provided, walls with a height of 210 cm should be covered with ceramic tiles or another type of building material that is waterproof, easy to maintain with liquid

disinfectants. For the safety of children, internal walls or partitions should not be glazed at a height of 1.00 m. For the sake of visual connection with other rooms, it is recommended to use fixed transparent openings in the partition walls, with unbreakable glass to ensure control and protection.

In children's rooms, all corners should be protected with corner moldings at least 1.00 m high. Mirrors should be protected with foil on the back to protect children in case of breakage. In rooms where sports activities will take place, the walls and corners should be treated with building materials that absorb the sound of impacts and are resistant to mechanical damage, at a height of 1.60 m from the floor.

The window parapets on the ground floor in the entertainment rooms should be at a minimum height of 60 cm, and in the entertainment rooms on the first floor at a minimum height of 90 cm. The window sashes that will open should be at a minimum height of 1.25 m. At least 30% of the windows should allow opening along a horizontal and vertical axis. The surfaces of the ceiling should be with minimal reflection, smooth and bright. The hardware can be made of wood or another type of material with thermally insulated profiles and thermally insulated glass.

External entrance doors should be protected from external influences with eaves, canopies, porches, etc. They should be self-closing. Doors in children's rooms on the hinge side should be protected from finger injuries and open towards the exit of the building. All doors should be threshold-free with at least 90 cm for single-leaf doors and 130 cm for double-leaf doors. Doors in utility rooms such as kitchens, laundry rooms and boiler rooms should be at least 120 cm wide to allow for the entry of equipment.

Electrical outlets should have protection and be placed at a height of 180 cm. Switches should be 1.20 to 1.30 m high so that they can be reached by children.

The walls in kindergartens should be finished with materials that provide a feeling of warmth and are also resistant to mechanical damage. Internal partitions should not be glazed at a height of 1.00 m from the floor. In such spaces, the placement of mirrors and equipment and furniture with sharp corners should be avoided.

Equipment and furniture in kindergartens should be made of natural materials, easy to maintain, aesthetically and functionally adapted to the age of the children.

1.4. Lighting in kindergartens

Good design, with well-planned lighting, significantly improves the comfort of interior spaces, adding great aesthetic, functional value. The choice of a lighting system can contribute to improved efficiency and sustainability in the building as a whole. Special attention should be paid to the quantity, quality and type of lighting for each different environment. Designating the exact location where each light bulb will be installed is just as important as knowing the quantity and color of the light bulb. In sleeping areas, the ideal position is always to maintain direct central lighting with warm colored light. Depending on the size of the room, the number of lamps should be calculated. Unlike adults who require maximum darkness to achieve a good rest, children have different requirements. For example, soft light always and everywhere to reduce the fear of the dark, bright light in the bathrooms or during hygiene maintenance, spotlights on the walls of stairs, hallways. Sleeping areas should be cozy, with lighting that is warm in color and temperature. Cool tones are recommended in study rooms that require attention and concentration. Play areas should have good ventilation and natural light, as children spend most of their time there. The more natural light, the better. It should not be blocked by furniture or opaque materials. It is recommended that windows be as visible as possible (meaning not to put

too many curtains, blinds, etc.), as it helps children see the outside world. Glass balls, for example, can create a beautiful space when sunlight passes over them. Lighting should be safe, low-voltage and energy-efficient.

The role of design in children's development

Interior designers, with their education, training, and experience, are qualified to design interior spaces, thereby improving the quality of life, increasing productivity, and protecting human health, safety, and well-being (Foundation for Interior Design Education Research, 1998). Any research helps to understand existing problems, which opens up the opportunity to influence the improvement of the quality of life. The correct choice of colors, materials and equipment in kindergartens contributes to the correct psycho-physical development of children, affects their sense of belonging in the environment, improves concentration and motivates them to learn and learn. The space in which the child grows and develops represents a kind of „third educator”, in addition to the parent and the educator. A creatively designed interior not only encourages cognitive and motor skills, but also influences the emotional stability of children. Through carefully selected visual and tactile elements, the design provides an environment that inspires independence, curiosity and interaction. The flexibility of the space also plays a major role – the ability to easily adapt it to the needs of the children and the activities that are performed, providing a dynamic and stimulating atmosphere. In addition, the appropriate organization and aesthetics of the space influence the development of habits of order, hygiene and self-discipline. Design, in this sense, is not only a visual art but also a functional tool that actively participates in the educational process.

Conclusion

The use of transforming furniture and equipment affects children's sense of belonging in the space itself, as they themselves in some way influence the transformation.

Measurements taken in one kindergarten on a portion of the children cannot provide a complete picture of the real situation at the level of the entire country, but are an indicator that legal norms should be revised and, if necessary, supplemented, in order to provide better conditions for learning and residence in educational institutions. This applies to the dimensions of the chairs, the result of which shows that the intended height of the seat is greater than the measurements taken.

The correct organization of furniture and equipment in the space can influence the increase of children's independence and self-reliance and help in the process of acquiring good habits. The choice of materials can positively influence children's health, as well as reduce the possibility of allergic reactions.

The space in which children spend their early childhood has a deeper impact than it seems at first glance. Its organization, colors, furniture, materials and lighting are not just physical elements, but tools for fostering creativity, safety and overall psycho-physical development. By investing in the design of kindergartens, we can create environments that encourage learning, social interaction and a sense of belonging from an early age.

BIBLIOGRAPHY

- CEB. (2018). *Architectural Design Guidelines for Early Childhood Education*. Paris: CEB Publishing.
- Foundation for Interior Design Education Research. (1998). *FIDER Home Page*.
- Holtschue L. (1994). *Understanding Color: An Introduction for Designers (Design & Graphic Design)*. Van Nostrand Reinhold.
- Official Gazette of RM 28. (2014). *Rulebook on the standards and norms for performing the activities of institutions for children*.
- Sandeva, V., Despot, K. (2019). [Universal design for contemporary concepts.](#)
- Sandeva, V., Despot, K. (2022). [Designer - Composition – Design.](#) In: International conference for young scientist.
- Yeats B. (1997). Factors that may influence the postural health of schoolchildren (K-12). *Work 9(1)*.

Katerina Despot
Vaska Sandeva
Vladica Nikolovska
Nataša Dejanović Dimitrijević

УЛОГА ДИЗАЈНА У СТВАРАЊУ СТИМУЛАТИВНИХ И ПОДРЖАВАЈУЋИХ ПРОСТОРА ЗА РАНИ РАЗВОЈ ДЕТЕТА

Рад разматра значај унутрашњег простора у образовним установама, са посебним фокусом на предшколске установе, као кључног фактора правилног раста, развоја и психофизичког благостања деце. Простор, иако се често посматра као секундарни елемент, има значајан утицај на перцепцију, креативност, социјалну интеграцију и осећај припадности код најмлађих. Анализиране су карактеристике простора кроз више аспеката: просторни концепт, ентеријер (уз посебно разматрање боја, намештаја, материјала и осветљења), као и њихов утицај на свакодневне активности и развојне процесе деце. Посебна пажња посвећена је ергономији, безбедности, функционалности и естетици простора, уз истицање улоге дизајнера у стварању подстицајног окружења. Истраживање обухвата конкретне примере и податке са терена који потврђују значај адекватно димензионисаних и организованих простора за децу различитих узраста. У закључку се истиче да је интеграција научних и уметничких приступа у просторном дизајну од суштинског значаја за стварање окружења које подстиче учење, развој и благостање деце.

Кључне речи: простор, вртић, дизајн, ентеријер.

УДК: 159.953-057.87

- стручни рад -
Примљен: 02. 9. 2025.
Одобрен: 29. 9. 2025.

Ранђел Стошић*

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Невена Јевтић Трифуновић

Академија васпитачко-медицинских струковних студија
Одсек васпитачких студија Крушевац

Σπύρος Κιουλάνης

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΣΗ

Η πρόοδος του μαθητή αυξάνει με γεωμετρική πρόοδο τα τελευταία χρόνια. Πολλά επιτεύγματα που πριν λίγα χρόνια βρισκόταν στη σφαίρα του ονείρου και της επιστημονικής φαντασίας, πραγματοποιούνται. Μαζί όμως με την ευημερία και τις ανέσεις που προσφέρει *το παλιό σχολείο* συνυπάρχουν κίνδυνοι και απειλές για την ίδια την ύπαρξη του μαθητή, την υγεία του, τόσο τη σωματική όσο και την πνευματική. Ο σημερινός μαθητής στην προσπάθειά του να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του *παλιού σχολείου* οδηγείται στην εξειδίκευση, στον εξορθολογισμό, στην πνευματική μονομέρεια. Κατάληξη όλων αυτών, η απανθρωποποίηση, η αλλοτρίωση του ιδίου. Ποιος όμως είναι ο ρόλος και ο λόγος του εκπαιδευτικού και της παιδείας που αυτός μπορεί να προσφέρει ως αντίδοτο και ως τροχοπέδη στο ξέφρενο κατρακύλισμα της κοινωνίας μας στις απαξίες που ολοένα και περισσότερο προβάλλονται ως αξίες και ακολουθούνται από τους περισσότερους; ποιος είναι ο ρόλος και ο λόγος του εκπαιδευτικού που αυτός βοηθάει το μαθητή να να είναι ετίμο για μάθηση.

Λέξεις κλειδιά: η μάθηση, ο εκπαιδευτικός, η ετοιμότητα.

---

* s_arandjel@hotmail.com

Η μάθηση

Η μάθηση είναι ένα γεγονός που συνδέεται με την καθημερινή ζωή. Η σημερινή κοινωνία συνεχώς αλλάζεται έτσι η μάθηση παίζει βασικό ρόλο για την προσαρμογή μέσω της κοινωνίας. Είναι διαδικασία που ενεργοποιείτε από το ερέθισμα και ολοκληρώνεται με την συγκρότηση και χρησιμοποίηση στοιχείων ,δηλ είναι αλλαγή συμπεριφοράς του ατόμου. Κυριότερο στοιχείο στην μάθηση διαπροσωπεύει ο ενεργητικός ρόλος του ατόμου, συμφωνά με τα λόγια του Πλούταρχου, ο μαθητής δεν είναι δοχείο, δεν μοιάζει με δοχείο στο οποίο πρέπει να βάζουμε συνεχώς πληροφορίες, αλλά ο μαθητής να ενεργήσει, να αναζητήσει την αλήθεια. Η μάθηση είναι προσωπικό έργο του ατόμου, δεν προσφέρεται αλλά κατακτιέται (Κογκούλης, 2003).

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να προσφέρει τα ερεθίσματα ώστε η συμμετοχή να είναι σε μεγαλύτερο βαθμό, για αυτό πέρα από την γνώση του αντικειμένου του πρέπει ο εκπαιδευτικός και να γνωρίζει και να δίνει μεγαλύτερη σημασία στις προσωπικές σχέσεις στα παιδιά στα οποία θα διδάσκει (Стошић, Р., Јанковић, А. 2023). Αδύνατο είναι να γίνει κάποιος γιατρός αν δεν γνωρίζει την οργανική χημεία, το ίδιο ισχύει και για το εκπαιδευτικό, ο καλός ο σωστός εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίσει την «ατονομία», την ετοιμότητα του παιδιού.

Με τη ετοιμότητα εννοούμε το επίπεδο στο οποίο βρίσκετε το παιδί. Η ετοιμότητα προσδιορίζεται από νοητική κατάσταση, το συναίσθημα, και σχετική με το προς διδασκαλία αντικείμενο προηγούμενη μάθηση. Για να είναι αποτελεσματικό έργο του εκπαιδευτικού οι πληροφορίες, τα ερεθίσματα που θα προσφέρει πρέπει να ανταποκρίνονται στα παραπάνω στοιχεία, στην ετοιμότητα του ατόμου (Ξωχέλλης, 2003).

Η Νοητική κατάσταση

Ως προς το ερώτημα τι είναι νοημοσύνη δόθηκαν πολλές απαντήσεις. Η νοημοσύνη είναι κρίση. Το άτομο είναι ανάπηρο αν η κρίση του είναι αδύνατη. Η νοημοσύνη είναι ενεργητική και πνευματική λειτουργία που κάνει το άτομο να αποκτήσει μεγαλύτερη συμμετοχή και δράση στο χώρο.

Ο βαθμός της νοημοσύνης εξαρτάται από:

- Εγκέφαλο
- Κληρονομικά ,μεταβίβαση ιδιοτήτων με το γεννητικό κύτταρο, όμως δεν συμβαίνει ότι θα γεννηθούν πάντα όμοια παιδιά με τους γονείς τους

- Κοινωνικό περιβάλλον, καθημερινή κατάσταση μέσα στην κοινωνία;

Είναι το στοιχείο το οποίο πρέπει να τονίζεται μέσα στο σχολείο. Ο εκπαιδευτικός καλείται να γνωρίζει την νοητική ικανότητα των παιδιών και να παρουσιάζει το υλικό στην ωριμότητα τους (Παπαγεωργίου,1985). Στην τάξη, στο μάθημα ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι προσεκτικός, παρατώντας κούραση, την κόπωση δεν πρέπει να την αφήσει γιατί αυτή μειώνει την προσοχή και ενδιαφέροντος των παιδιών.

Η κόπωση είναι προσωρινή ελλάτωση της ικανότητας, είναι ανικανότητα του οργανισμού για την πνευματική εργασία. Με την συνεχόμενη προσπάθεια του οργανισμού να «κατανοεί» εμφανίζετε η κόπωση (Banks,1987). Η παρουσίαση του υλικού στη τάξη πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκαλέσει την διανοητική κόπωση των παιδιών. Η διανοητική κόπωση είναι συνεχώς πνευματική προσπάθεια του παιδιού που ξεπερνά τα όρια της αντοχής του. Περισσότερη παρατήρηση της διανοητικής κόπωσης έχουμε στη εφηβική ηλικία. Οι υπερβολικές σχολικές εργασίες, φροντιστήρια, πανελλήνιες εξετάσεις, οικογενειακή κατάσταση, επηρεάζουν το παιδί, το παιδί βρίσκεται σε μια ατμόσφαιρα ασιγουριάς, ατμόσφαιρα θορύβων, και εύκολα εμφανίζεται η διανοητική κόπωση (Παπαγεωργίου,1985).

Ο εκπαιδευτικός να ξεπεράσει σε μεγαλύτερο βαθμό την κόπωση πρέπει να γνωρίζει τους μαθητές ώστε να οργανώνει το μάθημα ανάλογα με τις δυνατότητες των παιδιών και έτσι να συμμετέχουν τα παιδιά ενεργά. Με την μείωση της κόπωσης, η προσοχή και το ενδιαφέρον έρχονται σε μεγαλύτερο βαθμό. Η προσοχή του μαθητευομένου εξαρτάται από τα ερεθίσματα, τις πληροφορίες. Σύμφωνα με την τηλεοπτική εκπομπή 90% των ανθρώπων προσλαμβάνουν πληροφορίες με οπτικό σύστημα (Κογκούλης, 2004).

Οι πληροφορίες πρέπει να είναι «κατάλληλες», να επιλέγονται με τέτοιο τρόπο ώστε να φέρει το παιδί σε ενέργεια. Προτιμότερο είναι να δώσει ο εκπαιδευτικός μια πληροφορία, ένα ερέθισμα και όχι δυο ταυτόχρονα. Παραδείγματος χάριν σε ένα δωμάτιο που συζητάμε με τους φίλους και ακούμε μουσική, για να ακούσουμε ακριβώς τους στοίχους του τραγουδιού, θα είμαστε αποκομμένη από την συζήτηση των φίλων. Το ενδιαφέρον προκαλεί στο παιδί αυξημένη προσοχή. Όπως και προσοχή και το ενδιαφέρον εξαρτάται από το ερέθισμα (Στοιπιή, 2023).

Σύμφωνα με το Alan Baddeley η ενεργοποίηση το ενδιαφέροντος προϋποθέτει περιβαλλοντικές μελέτες δηλ. τι ταιριάζει στο παιδί, κάποια παιδιά μαθαίνουν με μεγάλη ησυχία, άλλοι με μουσική, ενώ υπάρχουν παιδιά που μαθαίνουν παίζοντας κάποιο παιχνίδι. Ο τονισμός της κόπωσης και μεγάλη σημασία της προσοχής και του ενδιαφέροντος βλέπουμε στα καθηγητικά έργα του Κύριλλου Ιεροσολύμων. Τονίζει ότι δια μέσου

προσοχής και ενδιαφέροντος σχηματίζουν οι ακροατές καλές προτάσεις και έννοιες (Banks, 1987).

Η συναισθηματική κατάσταση

Όταν μιλάμε για συναίσθημα, στη καθημερινή μας κουβέντα αναφερόμαστε στα αισθήματα που μας προκαλεί μια εμπειρία. Αν κερδίζουμε κάποιο βραβείο νιώθουμε ευτυχία και έξαψη. Όταν αποχαιρετάμε κάποιο αγαπημένο πρόσωπο τότε νιώθουμε θλίψη ή αγάπη. Εάν μας κάποιος εμποδίζει να πετύχουμε το σκοπό μας, θυμώνουμε. Η συναισθηματική κατάσταση συνδέονται με σωματικές και περιβαλλοντικές καταστάσεις όπως είναι ρυθμός της καρδιάς, αναπνοή, κλιματικές συνθήκες, όλα αυτά επηρεάζει το μυαλό (Στοσιή, 2023).

Τα συναισθήματα δείχνουν στους άλλους την εσωτερική συγκινησιακή κατάσταση του ατόμου μέσω εκφράσεων προσώπου, και σαφών μορφών της συμπεριφοράς. Τα συναισθήματα οδηγούν το άτομο στη δράση, π.χ όταν μας κάποιος τρομάζει οι αισθήσεις μας οξύνονται εντείνονται και είμαστε έτοιμοι να αντικρίσουμε ή να φύγουμε. Επομένως τα συναισθήματα είναι μια συγκινησιακή κατάσταση, το αίσθημα με το οποίο οι άνθρωποι αντιδρούν στις καθημερινές συνθήκες δείχνοντας στο διπλανό πως νιώθουν και με ποιο τρόπο μπορεί να το πλησιάσει.

Με το συναίσθημα εννοούμε άριστες ή δυσάρεστες καταστάσεις που βιώνουμε, χρειάζεται φόβος και θύμος αλλά πρέπει να τα εκλέξει ο μαθητής. Σύμφωνα με τις έρευνες τα νεογέννητα παιδιά βιώνουν δύο είδη συναισθήματος, ένα θετικό (ικανοποίηση) και ένα αρνητικό (δυσαρέσκεια), τα άλλα είδη συναισθήματος προκύπτουν από την ανάπτυξη των παιδιών, από νοητική ανάπτυξη (Κογκούλης, 2003).

Εδώ βλέπουμε την σχέση, την σύνδεση μεταξύ συναίσθημα και νοητική ανάπτυξη. Επί πολλών αιώνων επικράτησε αμφισβήτηση της ισότητας του συναισθήματος με άλλες ψυχικές λειτουργίες (Στοσιή, 2023). Οι έρευνες αποδίνουν ότι υπάρχουν δύο νους: λογικός νους και συναισθηματικός νους, από μια μεριά ιδέες επηρεάζουν το συναίσθημα, ενώ από την άλλη έχουμε εξάρτηση ιδεών από το συναίσθημα. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να προσέχει διδάσκοντας, τα συναισθήματα των παιδιών, πρέπει να δημιουργήσει συναισθηματικό κλίμα μέσα στην τάξη (συναισθηματικό κλίμα είναι διαπροσωπική σχέση, να αισθάνεται το παιδί ως πρόσωπο, όχι ως μονάδα) και ενσυναίσθηση η οποία είναι θεμέλιο κοινωνίας.

Ο Κογκούλης (2003) τονίζει ότι η ενσυναίσθηση είναι ικανότητα να μπαίνει στο κόσμο άλλου, να καταλάβει τους φίλους και το εαυτό του. Διακρίνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης της ενσυναίσθηση, πρώτο στάδιο εμφανίζεται στην διάρκεια του πρώτου έτος, βρέφη στις πρώτες μέρες όταν

ακούν το κλάμα των άλλων παιδιών κλαίνει και τα ίδια, στο δεύτερο στάδιο, όταν κάποιος είναι στεναχωρημένος καταλαβένουν παιδιά ότι ο ίδιος είναι αναστατωμένος και όχι αυτά τα ίδια, τρίτο στάδιο νηπιακή ηλικία, έλεγχος παιδιού πάνω στην γλώσσα και σύμβουλα και τέταρτο στάδιο στην ηλικία 6 έως 9 τα παιδιά ενδιαφέρονται για φτώχεια αρρώστια άλλων.

Η σχέση της νοημοσύνης με το συναίσθημα έχει ως αποτέλεσμα την συναισθηματική νοημοσύνη (Κογκούλης, 2004). Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι σύνδεση ενδο-προσωπικής και δια-προσωπικής νοημοσύνης. Η ενδο-προσωπική νοημοσύνη είναι ικανότητα να γνωρίσει το παιδί το εαυτό. Η δια-προσωπική, να γνωρίσει το άλλο. Η δεύτερη δεν μπορεί να υπάρχει χωρίς την πρώτη. Το συναίσθημα έχει μεγάλη σημασία για την σκέψη και μάθηση, αν είναι συναισθηματικά ώριμος ο μαθητής τότε βοηθά σκέφτεται σωστά (Στοισιή, 2023).

Τα νοητικά σχήματα

Τρίτο στοιχείο της ετοιμότητας της μάθησης είναι ο τρόπος με το οποίο άνθρωπος αφομοιώνει νέα γνώση, είναι η σχετική με το προς διδασκαλία αντικείμενο προηγούμενης μάθησης, τα λεγόμενα νοητικά σχήματα. Τα νοητικά σχήματα είναι φορείς της εμπειρίας του μαθητή και καθορίζουν την δυνατότητα του παιδιού να κατανοήσει μια νέα, καινούρια γνώση.

Οι εμπειρίες αυτές παρέχουν στα παιδιά *βάση γνώσεων ή πληροφορίες* (βάση γνώσεων είναι αποθηκευμένες πληροφορίες από τις οποίες το παιδί μπορεί να κάνει συλλογισμούς και να λύνει προβλήματα) οι οποίες βοηθούν το παιδί να πλησιάζει μια καινούρια γνώση (Στοισιή, 2023).

Οι έρευνες απέδειξαν ότι η ετοιμότητα της μάθησης δεν εξαρτάται από την ηλικία, αλλά κατά πόσο είναι πλούσια η *βάση γνώσεων*, έτσι το μικρότερο παιδί με πλούσια βάση γνώσεων μπορεί να δώσει καλύτερο αποτέλεσμα από το μεγαλύτερο παιδί που είναι χωρίς γνώση (Βασιλόπουλος, 2003).

Σύμφωνα με την έρευνα που έγινε στην Γερμανία τα παιδιά δέκα ετών παρακολούθησαν το σκάκι, τα μισά δεν ήξεραν καθόλου, ενώ τα άλλα ήταν σε κολέγιο. Ο σκοπός ήταν συγκέντρωση της μνήμης για την θέση πιονιών στην διάρκεια μιας παρτίδας. Μετά της παρτίδας οι θέσεις των πιονιών τους ήξεραν και τα δέκα παιδάκια, ενώ θέσεις με σημασία δηλ. ποια θέση θα ήταν καλύτερη ως προς την νίκη μπόρεσαν να δώσουν τα παιδιά από το κολέγιο.

Μια άλλη ομάδα ερευνών υποστηρίζουν ότι αφομοίωση ενός καινούριου θέματος εξαρτάται από σχετική γνώση γύρω από αυτό θέμα. Η παραπάνω θεωρία βασίζεται στην μελέτη ενός παιδιού που ήξερε σαράντα

δεινοσαύρους, τους είκοσι ήξερε καλύτερα ο ερευνητής έδινε στοιχεία στο παιδί (ζει στο δάσος τρώει φυτά είναι πολύ μεγάλος , κ.τ.λ.), και το παιδί έπρεπε να μαντέψει για ποιόν πρόκριτε. Το παιδί περισσότερο ήξερε για αυτούς είκοσι που τους ανέφερε ποιο συχνά. Συνεπώς οι εμπειρίες που έχουν τα παιδιά συμβάλουν στην ετοιμότητα της μάθησης (Βασιλόπουλος, 2003).

Νοητικά σχήματα είναι σημασιολογικές μονάδες, μας βοηθούν να καταλάβουμε αυτό που διαβάζουμε, κτίζονται κατά την επιδράσει του περιβάλλοντος ο ήλιος, κλίμα, σχέση μεταξύ ανθρώπων, μουσική κ.τ.λ. Κάθε νοητική μονάδα είναι εύσπλαχνη, δηλ. προσλαμβάνει μια καινούρια γνώση, έτσι έχουμε μια έλλογη μάθηση που είναι ακριβώς αντίθετη με την αποστυθωση. Ο εκπαιδευτικός, πρέπει αξιοποιήσει τα νοητικά σχήματα των παιδιών. Αυτό γίνεται με οργάνωση περιεχόμενου, να γίνει το θέμα προσιτό σε όλους.

Το παράδειγμα της αξιοποίησης των νοητικών σχημάτων βλέπουμε από κατηγήσεις του Κύριλλου Ιεροσολύμων,όταν μιλούσε για την ανάσταση του Χριστού, με Ιουδαίους χρησιμοποιούσε τα επιχειρήματα κυρίως από τους προφήτες, με τους Σαμαρείτες λάμβανε επιχειρήματα από το νόμο, και τέλος με τους Έλληνες για να πεισθούν για την ανάσταση έδωσε απαντήσεις από την μυθολογία του φοίνικα (Βασιλόπουλος, 2003).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη μάθηση

Από όσα προαναφέρθηκε παραπάνω βλέπουμε ότι το έργο του εκπαιδευτικού είναι δύσκολο, χρειάζεται μεγάλη προσοχή, αλλά ταυτόχρονα είναι και *μεγαλείο*. Υπάρχουν διάφορα είδη εκπαιδευτικών, στο νηπιαγωγείο, γυμνάσιο, λύκειο, πανεπιστήμιο, όμως ανεξάρτητα σε πιο σχολείο βρίσκεται ο εκπαιδευτικός πρέπει να κατέχει αγάπη, την ευγνωμοσύνη και ο σκοπός του να είναι η ενέργεια των παιδιών σε μεγαλύτερο βαθμό (Стошић, Р., Јанковић, А. 2024). Να πετύχει το έργο τούτο πρέπει να λάβει υπόψη ο εκπαιδευτικός τις *δυνατότητες των παιδιών*. Αν διδάσκει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην δίνει σημασία στις δυνατότητες των παιδιών, είναι ένοχος αμαρτίας, δεν έχει αγάπη για τα παιδιά, τονίζει ο Ιωάννης Δαμασκηνός (Βασιλόπουλος, 2003).

Σύμφωνα με αυτά τονίζουμε ότι η οργάνωση του σχολικού περιεχόμενου πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε η συμμετοχή των παιδιών να είναι σε μεγαλύτερο βαθμό από το εκπαιδευτικό, η αγωγή να είναι *παιδοκεντρική*. Παιδοκεντρική αγωγή, δημιουργεί διανοητικές γέφυρες μεταξύ των εμπειριών παιδιών και το μάθημα, πρέπει να διελέγξει τις ενότητες σύμφωνα με τις δυνατότητες των παιδιών.

Ο Βασιλόπουλος (2003) τονίζει ότι και παιδοκεντρική αγωγή πρέπει να γίνει και στο μάθημα των Θρησκευτικών. Το υλικό που θα προσφέρει ο

εκπαιδευτικός πρέπει να βασίζεται στις θρησκευτική σκέψη, για να μπορέσει το παιδί να το κατανοεί το μάθημα. Επίσης οργάνωση του μαθήματος σε ομάδες βοηθάει ως προς την ενεργεία του παιδιού.

Μια τέτοια οργάνωση αναπτύσσει στο παιδί δυνατότητες της ενεργείας, της συνεργασίας. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να οργανώσει την ομάδα, στην οποία όλα παιδιά θα συμμετέχουν με ενεργητικό τρόπο. Ο ρόλος του στην πρώτη φάση είναι ενεργητικός οργανωτικός, ενώ στη δεύτερη φάση συμβουλεύει, καθοδηγεί, εμπυχνώνει τους μαθητές.

Σήμερα ακόμα επικρατεί στο σχολείο μετωπική οργάνωση μαθήματος, ο εκπαιδευτικός είναι εγκλωβισμένος στην ύλη, παραδίδει στο παιδί γνώση χωρίς να έχει υπόψη τις δυνατότητες του παιδιού. Έτσι έχουμε αποτέλεσμα, το παιδί να απορροφά μόνο γνώση και όχι να την επεξεργάζεται, δεν αναζητεί μόνο του την αλήθεια αλλά είναι ένα δοχείο που γεμίζεται με γνώσεις (Sprasenovic, 2008).

Συμπεράσματα

Ο ρόλος του παιδαγωγού ως προσώπου, το παράδειγμα και η προσωπικότητα του, είναι αυτά που τελικά θα επιδράσουν στην μάθηση. Εάν είναι πνευματικά υπό εξέλιξη και όχι στάσιμο άτομο, εάν το πνεύμα του είναι ευρύ, εάν έχει ταπεινώση, αίσθηση του χιούμορ, ενδιαφέροντα και ευσυνειδησία, τότε έχει τις προϋποθέσεις για να γίνει ένας σωστός παιδαγωγός.

Μακάριοι οι ειρηνοποιοί, ότι αυτοί υιοί Θεού κληθήσονται». (Ματθ. 5, 9) Μακάριοι είναι και εκείνοι που έχουν μέσα τους την εκ του αγιασμού ειρήνη και την μεταδίδουν και στους άλλους, ειρηνεύοντας τους μεταξύ τους και προς το Θεό.

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να επιδιώξει ο ίδιος πρώτα την εσωτερική του μεταμόρφωση. Όταν υποστεί την καλήν αλλοίωσιν, γίνεται φως και άλας της γης. Ως ηγέτης, αλυσιδωτά, επιδρά θετικά στους μαθητές του και τους οδηγεί σε λιμάνι ασφαλές και όχι σε φουρτουνιασμένες θάλασσες.

Το παιδαγωγικό, και ως εκ τούτου, καταλυτικό έργο του εκπαιδευτικού μπορεί να αποτελέσει διέξοδο στα σημερινά αδιέξοδα.

Παιδαγωγώ σημαίνει: απελευθερώνω;

Παιδαγωγώ σημαίνει: προπαρασκευάζω για την αλληλέγγυα ζωή;

Παιδαγωγώ σημαίνει: κάνω τα παιδιά να αποχτήσουν, με την πείρα, ένα σύστημα αξιών, που τα κάνουν ικανά να ενσωματωθούν έξυπνα και ηθικά μέσα σε έναν κόσμο που εξελίσσεται και αλλάζει γρήγορα.

Και τότε οι μαθητές θα έχουν την απαραίτητη βοήθεια για να είναι σε θέση να αυτοπροσδιοριστούν, να μάθουν να αγαπούν, να αναπτύξουν την

κριτική τους σκέψη. Να μάθουν να χαμογελούν, να έχουν χαρά «...και τὰτα
λαλώ εν τῷ κοσμῷ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένη ἐν αὐτοῖς »,
να γίνουν αὐθύπαρκτες προσωπικότητες που σκέφτονται και κρίνουν
ελεύθερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βασιλόπουλος, Χ (2003). *Οι κατηχήσεις του Κυρίλλου Ιεροσολύμων ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη.
- Banks, Ο. (1987). *Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής
- Κογκούλης, Ι. (2003). *Εισαγωγή στη Παιδαγωγική*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη
- Κογκούλης, Ι. (2004). *Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα και ομαδοσυνεργατική διδασκλία και μαθηση*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη
- Παπαγεωργίου, Γ. (1985). *Η Ψυχολογία*. Ηράκλειο Κρήτης: Ψυχοτεχνική.
- Стошић, Р., Јанковић, А. (2024). *Породичне оријентације личности у делима аве Јустина Поповића. Тематски зборник Свети Јустин Нови Ђелијски и православни свет*. Ниш: Центр за међународне студије. стр. 405–412.
- Стошић, Р., Јанковић, А. (2023). „Предности и недотаци употребе дигиталних технологија“. У: Јовић, Ј. (ур.). *Прва научно стручна конференција под називом „Преиспитивања улога васпитача, употреба дигиталних технологија и развијања пројектог приступа у контексту примене нових основних програма“* Бујановац: Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац, Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац. стр. 193–205.
- Стошић, Р. (2023). *Грешке у васпитању и образовању предшколског детета*. Ниш: СБЕН.
- Spasenovic, V. (2008). *Peer relationships and academic achievement*. Belgrade: Institute for Educational Research.
- Ξωχέλλης, Π. (2003). *Σχολική Παιδαγωγική*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη.

**Ранђел Стошић
Невена Јевтић Трифуновић
Спирос Киуланис**

УЧЕЊЕ И СПРЕМНОСТ ЗА УЧЕЊЕ

Развој и напредак васпитаника последњих деценија одвија се убрзаним, готово геометријским током. Бројна достигнућа која су се до пре неколико година налазила у сфери сна и научне фантастике данас се реализују у образовној и друштвеној пракси. Ипак, упоредно са благостањем и олакшицама које савремени васпитно-образовни систем пружа, пројављују се озбиљни ризици и претње који се тичу саме егзистенције васпитаника, његовог здравља, како у телесном тако и духовном и психичком смислу. Савремени васпитаника, настојећи да одговори на све сложеније захтеве данашње образовне институције све чешће бива усмерен ка уској специјализацији, рационализацији знања и духовној једностраности. Ко крајња последица оваквих процеса јављају се дехуманизација образовног искуства и отуђење личности васпитаника. У том контексту, намеће се кључно питање: која је улога учења васпитача у оспособљавању васпитаника да развије спремност за учење као трајну диспозицију личности

Кључне речи: учење, васпитач, спремност за учење

УДК: 37.036-053.4:78
159.922.7:78

- стручни рад -
Примљен: 11. 11. 2025.
Одобрено: 20. 11. 2025.

Матеја Стошић*
Музичка школа, Бујановац

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ У ДЕЧЈЕМ РАЗВОЈУ

Музика представља једно од најмоћнијих васпитно-образовних средстава у раду са децом, јер истовремено делује на емоционални, когнитивни, моторички и говорно-језички развој. Циљ овог рада је да се прикаже значај музике у свеобухватном развоју детета, кроз анализу њеног непосредног емоционалног дејства, утицаја на развој способности запажања и синтезе, улоге ритма у моторичком изражавању, као и подстицаја који музика пружа развоју говора. Посебна пажња посвећена је најважнијим музичким садржајима у раду са децом предшколског и млађег школског узраста. Рад указује на неопходност систематске и педагошки осмишљене примене музике у васпитно-образовном процесу.

Кључне речи: музика, дечји развој, емоције, моторика, говор, васпитно-образовни процес.

1. Увод

Рано детињство представља период интензивног развоја у коме се постављају темељи целокупног физичког, когнитивног, емоционалног и социјалног функционисања личности. У том процесу, улога стимулативне средине и квалитетних васпитно-образовних

---

* matejca92@gmail.com

садржаја има пресудан значај. Музика, као универзални језик емоција и комуникације, заузима посебно место у дечјем искуству, јер на природан и спонтан начин подстиче активност, радозналост и креативност.

Према савременим педагошким и психолошким схватањима, музичке активности не доприносе само развоју музичких способности, већ имају значајан трансфер ефекат на општи интелектуални и социо-емоционални развој детета (Hallam, 2010). Стога се музика у савременом васпитно-образовном процесу посматра као интегративно средство које повезује различите области учења.

Циљ овог рада је да се анализира значај музике у дечјем развоју кроз више међусобно повезаних аспеката: емоционални утицај, когнитивни развој, моторичко изражавање, развој говора, као и избор и улогу најзначајнијих музичких садржаја у раду са децом.

2. Непосредно деловање музике и развијање позитивних емоција

Музика делује на емоционални доживљај непосредно, често без потребе за вербалним посредовањем. Дете реагује на звук, темпо, динамику и мелодију интуитивно, што омогућава брзо стварање позитивне емоционалне климе. Истраживања показују да слушање и извођење музике доприноси смањењу стреса и анксиозности, као и развоју осећаја сигурности и припадности групи (Saarikallio, 2011).

У васпитно-образовном контексту, музика се често користи као средство за увођење у активност, за промену расположења или за смиривање деце. Заједничко певање и музичке игре подстичу социјалну интеракцију и развијају осећај заједништва, што има значајан утицај на социјализацију. Позитивне емоције које музика изазива утичу и на

мотивацију за учење, јер дете лакше прихвата активности које доживљава као пријатне и занимљиве. На тај начин, музика постаје снажан покретач учешћа и активног ангажовања у образовном процесу.

3. Развијање способности запажања и синтетизовања стечених знања

Когнитивни развој детета у великој мери зависи од способности пажње, запажања и обраде информација. Музичке активности подстичу развој ових способности кроз разликовање висине, трајања, јачине и боје тона, као и кроз препознавање ритмичких и мелодијских образаца. Слушањем музике и активним учешћем у музичким играма, деца развијају способност усмерене пажње и аудитивне дискриминације, што има позитиван утицај и на друге области учења, као што су читање и говор (Patel, 2008).

Синтетизовање знања огледа се у повезивању музике са покретом, сликом, причом и личним доживљајем. Дете истовремено обрађује више врста информација и ствара целовито искуство, што доприноси развоју мишљења и креативности. Музика тако постаје средство интегративног учења које повезује различите когнитивне процесе.

4. Музика као ритмичка подлога и подстицај на дечје исказивање покретом

Покрет представља један од основних начина на који деца истражују свет и изражавају своја осећања. Ритам у музици природно подстиче кретање и омогућава развој координације, равнотеже и контроле покрета. Кроз плес и ритмичке игре, деца развијају крупну моторку, али и просторну оријентацију и телесну свест. Истовремено,

покрет уз музику омогућава емоционално пражњење и невербално изражавање, што је посебно значајно за децу која још увек немају развијене вербалне вештине.

Психомоторни развој који се подстиче музиком има дугорочан значај за опште функционисање детета, јер доприноси развоју самопоуздања и позитивне слике о сопственом телу.

5. Музика као подстицај на говор

Музика и говор деле заједничке елементе као што су ритам, интонација и динамика, што омогућава да музичке активности значајно допринесу развоју говорно-језичких способности. Песме, бројалице и ритмичке рецитације помажу у развоју артикулације и правилног изговора.

Мелодија олакшава памћење текста, па деца брже усвајају нове речи и фразе кроз певање него кроз класичне говорне вежбе. Истраживања показују да музичка обука може позитивно утицати на развој фонолошке свести, која је основа за касније читање и писање (Gordon et al., 2015). Због тога се музика често користи и у логопедској пракси као подршка деци са говорно-језичким тешкоћама, што додатно потврђује њен значај у целокупном развоју комуникације.

6. Најважнији музички садржаји у раду са децом

Избор музичких садржаја у раду са децом мора бити прилагођен узрасту, развојним могућностима и интересовањима деце. Најзначајнији облици музичких активности обухватају певање, слушање музике, музичке игре, свирање на дечјим инструментима и покрет уз музику.

Песме за децу, било народне или ауторске, представљају основни облик музичког изражавања. Оне доприносе развоју слуха, памћења и говора, али и неговању културног идентитета. Слушање музике развија естетску осетљивост и способност доживљавања уметничког садржаја.

Свирање на једноставним инструментима подстиче осећај за ритам и развија фину моторику, док музичке игре повезују звук, покрет и социјалну интеракцију. Интеграција ових садржаја доприноси свеобухватном развоју детета и стварању позитивног односа према музици.

7. Закључак

Анализа различитих аспеката утицаја музике на дечји развој показује да она представља изузетно значајно средство у васпитно-образовном процесу. Музика истовремено делује на емоционални, когнитивни, моторички и говорно-језички развој, чиме доприноси формирању целовите личности детета.

Систематска и стручно осмишљена примена музике у раду са децом омогућава развој позитивних ставова према учењу, подстиче креативност и социјалну интеракцију, као и развој основних животних компетенција. Због тога је неопходно да музика заузме значајно место у програмима образовања и стручног усавршавања васпитача и наставника.

Будућа истраживања могу бити усмерена на прецизније мерење дугорочних ефеката музичког образовања на академска постигнућа и психосоцијални развој деце, што би додатно допринело научном утемељењу значаја музике у образовању

ЛИТЕРАТУРА

- Вујић, М. (2012). *Музичке активности у предшколском васпитању*. Београд: Завод за уџбенике.
- Gordon, R. L., Fehd, H. M., & McCandliss, B. D. (2015). Does music training enhance literacy skills? A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 6, 1777.
- Јовановић, Б. (2015). *Психологија дечјег развоја*. Нови Сад: Психополис.
- Кнежевић, С. (2018). *Методика музичког васпитања*. Београд: Учитељски факултет.
- Patel, A. D. (2008). *Music, Language, and the Brain*. Oxford: Oxford University Press.
- Saarikallio, S. (2011). Music as emotional self-regulation throughout adulthood. *Psychology of Music*, 39(3), 307–327.
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269–289.

Mateja Stošić

THE IMPORTANCE OF MUSIC IN CHILDREN'S DEVELOPMENT

Music is one of the most powerful educational tools in working with children, because it simultaneously affects emotional, cognitive, motor and speech-language development. The aim of this paper is to present the importance of music in the comprehensive development of a child, through the analysis of its direct emotional effect, the impact on the development of the ability to observe and synthesize, the role of rhythm in motor expression, as well as the stimulus that music provides for the development of speech. Special attention is paid to the most important musical content in working with children of preschool and younger school age. The paper points to the necessity of systematic and pedagogically designed application of music in the educational process.

Keywords: music, child development, emotions, motor skills, speech, educational process

УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА УРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА

**ЗА ЗБОРНИК РАДОВА ОДСЕКА ВИСОКА ШКОЛА ЗА
ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ**

Радови треба да буду достављени најкасније до 15. децембра, електронски, у прилогу – као отворени документ (Word), на следећу адресу: zbornikradova@vsov-gbr.edu.rs

Један аутор може послати највише два рада, један ауторски и један коауторски.

1. **Дужина рукописа:** за огледе, прилоге и расправе до 16 страница, са пописом литературе; за приказе до 6 страница са пописом литературе

2. **Формат:** *фонт:* **Times New Roman**; *величина фонта:* **12**; *без размака између редова*, основни ред је поравнан (Justify).

3. **Параграфи:** *формат:* Normal; *први ред:* увучен 1,5 цм

4. **Име аутора:** Наводе се име(на) аутора, средње слово и презиме(на). Име и презиме домаћих аутора увек се исписује у оригиналном облику (ако се пише латиницом – са српским дијакритичким знаковима), независно од језика рада; *величина фонта* **12**.

5. **Назив установе аутора (афилијација):** Непосредно након имена, презимена и средњег слова наводи се пун (званични) назив и седиште установе у којој је аутор запослен, а евентуално и назив установе у којој је аутор обавио истраживање. Ако је аутора више, а неки потичу из исте установе, мора се, посебним ознакама или на други начин, назначити из које од наведених усанова потиче сваки од аутора; *величина фонта:* **10**. Функција и звање аутора се не наводе.

6. **Контакт подаци:** Адресу или електронску адресу аутор ставља у напомену при дну прве странице чланка, која је звездицом везана за презиме аутора. Ако је аутора више, даје се само адреса првог аутора. Назив и број пројекта, односно назив програма у оквиру кога је чланак настао, као и назив институције која је финансирала пројекат

или програм наводи се у посебној напмени, која је двема звездицама везана за назив установе у којој је аутор запослен.

7. Језик рада и писмо: Језик рада може бити: српски, енглески, грчки. За радове на српском језику писмо је ћирилица.

8. Наслов: Наслов треба да буде на језику рада; треба га поставити центрирано и написати **великим словима и болдовано**.

9. Апстракт: Апстракт треба да садржи циљ истраживања, методе, резултате и закључак. Треба да има од 100 до 250 речи и да стоји између заглавља (наслов, имена аутора и др.) и кључних речи, након којих следи текст чланка. Апстракт је на српском или на језику чланка. Апстракт треба да буде испод наслова рада, **без ознаке Апстракт**. [Техничке пропозиције за уређење: формат – фонт: Times New Roman, Normal; величина фонта: 11; размак између редова – *Before*: 0; *After*: 0; *Line spacing*: Single; први ред – увучен 1,5 цм у односу на основни текст (тј. једнако увучен као први ред основног текста)].

10. Кључне речи: Број кључних речи не може бити већи од 10. Кључне речи дају се на оном језику на којем је написан сажетак. У чланку се дају непосредно након апстракта, са ознаком **Кључне речи**. [Техничке пропозиције за уређење: формат – фонт: Times New Roman, Normal; величина фонта: 11; први ред – увучен 1, 5 цм у односу на основни текст (тј. једнако увучен као први ред основног текста)].

11. Претходне верзије рада: Ако је чланак био изложен на скупу у виду усменог саопштења (под истим или сличним насловом), податак о томе треба да буде наведен у посебној напмени, при дну прве стране чланка. Не може се објавити рад који је већ објављен у неком часопису: ни под сличним насловом нити у измењеном облику.

12. Навођење (цитирање) у тексту: Уколико је цитирани текст у раду дужи од четири реда, треба га издвојити као посебан пасус и написати словима величине фонта 10, увучен 1,5 цм у односу на основни текст (тј. једнако увучен као први ред основног текста). Сви цитати морају се навести према оригиналној графици, независно од писма на коме је рад. Начин позивања на изворе у оквиру чланка мора бити консеквентан од почетка до краја текста. Захтева се следећи систем цитирања, преовлађујући у науци о језику:

ако се цитира **више суседних страница** истог рада, дају се цифрекоје се односе на прву и последњу страницу која се цитира, а измеђуњих ставља се **примакнута црта**, на пример:

... (Бошковић 1978: 47–51)..., / (в. Бошковић 1978: 47–51)..., / (уп. Бошковић 2001: 47–51)... / Р. Бошковић (1978: 47–51) сматра да...

Ако се цитира **више несуседних страница** истог рада, цифре које сеодносе на странице у цитираном раду одвајају се **запетом**, на пример:

... (Бошковић 1978: 45,53)..., / (в. Бошковић 1978: 45, 53)..., / (уп. Бошковић 2001: 45, 53)... / Р. Бошковић (1978: 47–51) сматра да...

13. Напомене (фусноте): Напомене се дају при дну стране у којој се налази коментарисани део текста. Могу садржати мање важне детаље, допунска објашњења, назнаке о коришћеним изворима итд., али не могу бити замена за цитирану литературу. [Техничке пропозиције за уређење: формат – Footnote Text; први ред – увучен аутоматски (Col 1); величина фонта – 10; нумерација – арапске цифре.]

14. Табеларни и графички прикази: Табеларни и графички прикази треба да буду дати на једнообразан начин, у складу с лингвистичким стандардом опремања текста.

15. Листа референци (литература): Цитирана литература обухвата по правилу библиографске изворе (чланке, монографије и сл.) и даје се искључиво у засебном одељку чланка, у виду листе референци. Литература се наводи на крају рада, пре резимеа, са ознаком: ЛИТЕРАТУРА. Референце се наводе на доследан начин, азбучним односно абecedним редоследом. Ако се више библиографских јединица односе на истог аутора, оне се хронолошки постављају. Референце се не преводе на језик рада. Саставни делови референци (ауторска имена, наслов рада, извор итд.) наводе се на следећи начин:

- [за књигу]

Јакобсон, Р. (1971): *Огледи из поетике*, Београд: Просвета [за чланак]

Милановић, А. (2000): *Стереотипност и креативност у структури новинске вестипри генези српског новинарског подстила*, Београд: *Српски језик*, V/1-2, Београд, 623–639.

- [за прилог у зборнику]

Чутура И. (2009): *Употреба прилошких израза са именицом 'место' у пренесеном значењу*, у: М. Ковачевић (ред.), *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. I, Српски језик у употреби, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 277–288.

- [за радове штампане латиницом]

Simeon, R. (1969): *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb: Matica hrvatska.

- [за радове на страном језику – латиницом]

Bloomfield, L. (1970): *Language*, 12. ed., Unwin, London: University Books.

- [за радове на страном језику – ћирилицом]

Плотникова, А. А. (2000): *Словари и народная культура*, Москва: Институт славяноведения РАН.

Радове истог аутора објављене исте године диференцирати додајући *a, b, c* или *a, б, в*, нпр.: *2006a, 2006b* или *2009a, 2009б*

- **Ако има два аутора**, навести оба презимена, нпр.:

Симић, Остојић; ако их има више: после првог презимена (а пре године) додати *et al* или *и др.*

- **Ако није прво издање**, ставити суперскрипт испред године, нпр.:

Leech, G. (1981): *G Semantics*, Harmondsworth etc.: Penguin Books.

- **Поступак цитирања докумената преузетих с Интернета:**

- [монографска публикација доступна on-line]

Презиме, име аутора. *Наслов књиге*. <адреса са интернета>. Датум преузимања.

Пр.: Veltman, K.H. *Augmented Books, knowledge and culture*.

<<http://www.isoc.org/inet2000/cdproceedings/6d>>.02.02.2002.

- [прилог у серијској публикацији доступан on-line]

Презиме, име аутора. Наслов текста. *Наслов периодичне публикације*, датум периодичне публикације. Име базе података. Датум преузимања.

Пр.: Du Toit, A. Teaching Info-preneurship: student's perspective. *ASLIB Proceedings*, February 2000. Proquest. 21.02.2000.

- [прилог у енциклопедији доступан on-line]

Име одреднице. *Наслов енциклопедије*. <адреса са интернета>. Датум преузимања.

Пр.: Wilde, Oscar. *Encyklopedia Americana*.< >15.12.2004.

16. Резиме: Резиме рада јесте у ствари апстракт обима до 10% рада на другом језику на којем није рад. Ако је језик рада српски, онда је резиме обавезно на једном од словенских или светских језика. Резиме се даје на крају чланка, након одељка ЛИТЕРАТУРА. Превод кључних речи на језик резимеа долази после резимеа. [Техничке пропозиције за уређење: формат – фонт: Times New Roman, Normal; величина фонта: 11; размак између редова – *Before:* 0; *After:* 0; *Line spacing:* Single; први ред – увучен 1, 5 цм у односу на основни текст (тј. једнако увучен као први ред основног текста)]

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

377(497.11)

**ЗБОРНИК радова Одсека - Висока школа за васпитаче
Бујановац** = Collection of Papers of the Preschool Teacher Training
Department / уредник Јасмина Јовић. - 2020/2022, бр. 6/7- . -
Лесковац : Академија струковних студија Јужна Србија, 2023-
(Ниш : Свен). - 25 cm

Годишње. - Наслов од бр. 8 (2023) Зборник радова Одсека Висока
школа за васпитаче Бујановац. - Текст на срп., грч. и енгл. језику. -
Је наставак: Зборник радова Високе школе за васпитаче
струковних студија у Гњилану-Бујановац = ISSN 2406-2200
ISSN 2956-1442 = Зборник радова Одсека Висока школа за
васпитаче Бујановац
COBISS.SR-ID 111035657

